

משנה מסכת חלה (מ)

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים חִיְבִים בַּחֲלָה, הַחֲטִיִּים
וְהַשְּׁעוּרִים וְהַכֶּסְמִין וְשִׁבְלַת שׁוּעַל וְשִׁיפוֹן. הֵרִי
אֵלוֹ חִיְבִין בַּחֲלָה, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה,
וְאִסוּרִין בְּחֻדָּשׁ מִלְּפָנֵי הַפֶּסַח, וּמִלְּקֶצֶר מִלְּפָנֵי
הָעֹמֵר [א]. וְאִם הִשְׁרִישׁוּ קֶדֶם לָעֹמֵר, הָעֹמֵר
מִתִּירוֹ. וְאִם לֹא, אִסוּרִין עַד שְׂיבֵא הָעֹמֵר
הַבֵּא :

ר"ע מברטנורה **חֲמִשָּׁה דְּבָרִים חִיְבִים בַּחֲלָה.** דְּגַמְרִינָן חֲלָה מִפֶּסַח, נֹאמֵר
בְּפֶסַח מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי (דְּבָרִים טו) וְנֹאמֵר לֶחֶם בַּחֲלָה, וְהִיא בְּאֶחְלָכֶם מִלֶּחֶם
הָאֲרֵץ (בְּמִדְבָר טו), מֵה לֶחֶם הָאֱמוּרָה בְּפֶסַח דְּבַר הַבֵּא לַיָּדִי חֲמוּץ, אִף לֶחֶם
הָאֱמוּרָה בַּחֲלָה דְּבַר הַבֵּא לַיָּדִי חֲמוּץ. וְאִין לָךְ בָּא לַיָּדִי חֲמוּץ אֲלֵא אֵלוֹ
חֲמִשָּׁת הַמִּינִים בְּלֶבֶד: **וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה.** לְהַשְׁלִים שְׁעוֹר הָעֵסָה
הַחִיְבִית בַּחֲלָה. וְלֹא שְׂיִצְטָרְפוּ כֶּלָן יַחַד, דְּמִין בְּשֵׂאִינוּ מִינּוּ אִינוּ מִצְטָרְפוּ,
כְּדַתְנִין לְקַמּוֹן רִישׁ פֶּרֶק ד', אֲלֵא הַחֲטִיִּים מִצְטָרְפִים עִם הַכֶּסְמִין בְּלֶבֶד
מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִינּוּ, וְהַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפִים עִם הַכֶּל חוּץ מִן הַחֲטִיִּין, וְאִף עַל
גַּב דְּכֶסְמִין מִין חֲטִיִּין הֵם, לֹא מִין חֲטִיִּין דְּוִקָא אֲלֵא מִין שְׁעוּרִים וְאִף
מִין חֲטִיִּים, וּמִצְטָרְפִין עִם הַחֲטִיִּים וְהַשְּׁעוּרִים. וּבִירוּשְׁלָמִי מְשִׁמַּע דָּאֵם
נְלוּשׁוּ יַחַד מִצְטָרְפִין אֲפֹלוּ מִין בְּשֵׂאִינוּ מִינּוּ, אֲבָל אִם לֹא נְלוּשׁוּ יַחַד אֲלֵא
שְׂאֵחַר כְּדֵי הֵיִו נוֹגְעִין הָעֵסוֹת זֹו בְּזֹו, מִין בְּמִינוּ מִצְטָרְפִין, שְׂלֵא בְּמִינוּ אִין
מִצְטָרְפִין: **וְאִסוּרִים בְּחֻדָּשׁ.** כְּדַכְתִּיב (וַיִּקְרָא כג) וְלֶחֶם וְקִלִּי וְכֶרֶמֶל לֹא
תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, וְגַמְרִינָן לֶחֶם לֶחֶם מִפֶּסַח: **וּמִלְּקֶצֶר מִלְּפָנֵי
הַפֶּסַח.** שְׂאִסוּר לְקֶצֶר מֵאֶחָד מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִים קֶדֶם קְצִירַת הָעֹמֵר,
דְּכַתִּיב בְּעֹמֵר (וַיִּקְרָא כג) רִאשִׁית קְצִירְכֶם, שְׂתִּהֵא תַחֲלָה לְכֹל הַנִּקְצָרִים,
וְאִתִּיא רִאשִׁית רִאשִׁית מַחֲלָה, כְּתִיב הַתֵּם (בְּמִדְבָר טו) רִאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם,
וְכַתִּיב הִקָּא רִאשִׁית קְצִירְכֶם, מֵה לְהֵלֵן מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִים אִף כָּאֵן
מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִים: **וְאִם הִשְׁרִישׁוּ.** אֶחָד מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִין הֵלְלוּ, קֶדֶם
קְצִירַת הָעֹמֵר: **הָעֹמֵר מִתִּירוֹ.** וּמִתֵּר לְקַצְרוֹ אַחַר קְצִירַת הָעֹמֵר, דְּכַתִּיב
(שְׁמוֹת כג) אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶה, מִשְׁעָה שְׁנִזְרַע וְנִשְׂרַשׁ בְּשָׂדֶה [ב]: **וְאִם לֹא.**
שְׂלֵא הִשְׁרִישׁוּ אֲלֵא אַחַר קְצִירַת הָעֹמֵר: **אִסוּרִים עַד שְׂיבֵא עֹמֵר הַבֵּא.**
שֶׁל שְׁנֵה הַבָּאָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] וְאִסוּרִין כו'. הַכִּי גְרַסִינָן בְּסַפְרִים וּבִפְרוּשׁ הַר"מ. אֲבָל הַר"ש
גֹּרֵס אִסוּרִים בְּחֻדָּשׁ מִלְּפָנֵי הָעֹמֵר וּמִלְּקֶצֶר מִלְּפָנֵי הַפֶּסַח, וְכֵן נִרְאֶה גְרַסַת

הר"ב. וגרסא זו נראית עקר, דלגרסת הספרים איכא למטעי דאסורים לפני הפסח הינו קדם הפסח אבל כשיגיע תחלת הפסח שרי כו', והא מלתא ליתא דמקרא מלא הוא, עד עצם היום הזה עד הביאכם כו', וזה בראשון לחל המועד. הלכך בחדש מלפני העמר גרסינן. תוספות יום טוב: [ב] בגמרא מנחות דף ע"א, מדכתיב בשדה, עד שיהא נקלט ונשרש בשדה. והד קרא בשתי הלחם כתיב, ואזריעת העמר קאי, דשתי הלחם לא שרי למקדש, אלא תבואה דשרי עמר להדיוט שרי שתי הלחם למקדש. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו בתחלת כלאים כי הכוסמים הם חטים מדבריות ושבולת שועל ושיפון מינין מן השעורים והכתוב אמר בענין חלה (במדבר טו) והיה באכלכם מלחם הארץ ואמר במצה (דברים טז) לחם עוני כמו שהלחם הנאמר בפסח אינו בא אלא מחמשת מינין כמו שנבאר כמי כן הלחם הנאמר בחלה לא יהיה אלא מחמשת המינין:

ומצטרפין זה עם זה. ענינו שיעור חלה כשיהיו מאלו החמשה מינין נתחייבת אותה עיסה בחלה:

ואסורין בחדש מלפני הפסח הוא מאמר השי"ת ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו (ויקרא כג) וכבר בארנו שאלו החמשה מינין נקראין לחם:

ומלקצור מלפני העומר. למה שאמר השי"ת בעומר התנופה וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן (שם) ואמרו בספרא ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הנקצרים כן אסור לקצור דבר מחמשת המינין קודם קצירת עמרי התנופה:

ומה שהיה מהן זרוע ונמשכו שרשיו בקרקע קודם קצירת העומר מותר לקצרו אחר קצירת העומר ומה שנזרע מהם ולא השריש אלא אחר קצירת העומר אסור לקצרו עד שיקצור העומר של שנה הבאה אמרו בגמרא רבי שמואל בר נחמן שמע כלהון מן הדין קרא (ישעי' כח) ושם חטה שורה ושעורה נסמן וכסמת גבולתו חטה אלו החטים שורה זו שבולת שועל ולמה נקרא שמה שורה שהיא עשויה כשורה ושעורה אלו השעורים נסמן זה שיפון וכוסמת אלו הכוסמין גבולתו עד כאן גבולו של לחם וזו היא אסמכתא כאשר תראה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

האֹכֵל מֵהֶם כִּזְיֵית מִצָּה בְּפִסַּח, יֵצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ. כִּזְיֵית חֶמֶץ, חֵיב בְּהִפְרֵת. נִתְעַרַב אֶחָד מֵהֶם בְּכָל הַמִּינִים, הֵרִי זֶה עוֹבֵר בְּפִסַּח. הַנוֹדֵר מִן הַפֶּת **[ג]** וּמִן הַתְּבוּאָה, אָסוּר בָּהֶם, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, הַנוֹדֵר מִן הַדָּגָן אֵינוֹ אָסוּר אֲלָא מֵהֵן. וְחֵיבִין בַּחֲלָה וּבַמַּעֲשָׂרוֹת:

ר"ע מברטנורה יֵצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ. דְּכַתִּיב (דְּבָרִים טו) לֹא תֹאכַל עָלָיו חֶמֶץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת, דְּבָרִים הַבָּאִים לְיַדֵּי חֶמוֹץ אָדָם יוֹצֵא בְהֵן יָדָיו חוֹבֵת מִצָּה, דְּבָרִים שְׂאִין בָּאִים לְיַדֵּי חֶמוֹץ אֵין אָדָם יוֹצֵא בְהֵן יָדָיו חוֹבֵת מִצָּה: **נִתְעַרַב אֶחָד מֵהֵן בְּכָל הַמִּינִים.** נִתְעַרַב אֶחָד מִחֻמְשַׁת הַמִּינִים הִלְלוּ בְּשֶׁאֵר תְּעַרְבוֹת, כְּגוֹן פֶּתַח הַבְּבִילִי וְשֶׁכֶר הַמְּדִי: **הֵרִי זֶה עוֹבֵר בְּפִסַּח.** עַל כֵּן יִרְאֶה וּבֵל יִמָּצֵא, אִם הִנִּיחוּ בְרִשׁוֹתוֹ: **הַנוֹדֵר מִן הַדָּגָן אָסוּר בְּכָל הַמִּינִים.** דְּדָגָן כָּל דְּמַדְגָּן מִשְׁמַע, וְקִטְנִית וְזֵרְעִים מִיַּדֵּי דְּמַדְגָּן הוּא: **אֵינוֹ אָסוּר אֲלָא בְהֵן.** דְּדָגָן וְתְבוּאָה אֶחָד הוּא. וְהִלְכָה כְּחֻכְמִים: **וְחֵיבִים בַּחֲלָה וּבַמַּעֲשָׂרוֹת.** אֵינִי דְּבַעֵי לְמַתְנֵי אֵלוֹ חֵיבִים בַּחֲלָה וּפְטוּרִים מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְאֵלוֹ חֵיבִים בַּמַּעֲשָׂרוֹת וּפְטוּרִים מִן הַחֲלָה, תִּנָּא הֵכָּא וְחֵיבִים בַּחֲלָה וּבַמַּעֲשָׂרוֹת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ג]** **הַנוֹדֵר מִן הַפֶּת.** כֵּן הִנְסַחא בְּסִפְרִים. וּפְלִיגֵי רַבָּנָן אֲדִיוֹקָא דְּרַבִּי מֵאִיר דְּאִיהוּ לֹא קֹאמֵר אֲלָא הַנוֹדֵר מִן הַפֶּת וּמִן הַתְּבוּאָה שְׂאִינוֹ אָסוּר אֲלָא בְהֵן. וְקֹאמְרֵי רַבָּנָן דְּבְנוֹדֵר מִן הַדָּגָן נִמִּי אֵינוֹ אָסוּר אֲלָא בְהֵן. וּמִלְשׁוֹן הַר"ב מִשְׁמַע דְּגָרַס בְּדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר הַנוֹדֵר מִן הַדָּגָן אָסוּר בְּכָל הַמִּינִים. וְהֵכִי קֹאמֵר רַבִּי מֵאִיר בְּמִשְׁנֵה ב' פָּרָק ז' דִּנְדָרִים הַנוֹדֵר מִן הַדָּגָן אָסוּר בְּכָל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם באכילת מצה בליל פסח מצות עשה למה שאמר השי"ת בערב תאכלו מצות (שמות יב) ועוד אמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני (דברים טו) והדבר שהוא אסור משום חמץ אדסיוצא בו ידי חובתו משום מצה ר"ל אם אכל ממנו כזית מצה בליל הפסח צא ידי חובתו ושאר שבעת ימים רצה אוכל מצה רצה אוכל קטנית וכיוצא בהן ועוד

יתבאר זה במקומו ואלו החמשה מינין הם שמתחמצים ובאין לידי חמוץ אבל השאר אינן מתחמצין אבל מתעפשים ומסריחין והוא אמרם (פסחים דף לה.) יצא אורז ודוחן ופרגין ושומשמין שאין באים לידי חמוץ אלא לידי סרחון: ואמר הרי זה עובר בפסח. ענינו כי המניחן ברשותו בפסח הוא עובר עליו בבל יראה ובבל ימצא וכשתתערב באחד מהן שום תערובת ויהיה באותו תערובת מים כמו שיתבאר בפסחים ואין מחלוקת בין החכמים שהנודר מן הפת ומן התבואה שאסור בחמשת המינים בלבד וחולק רבי מאיר לחכמים בנודר מן הדגן שחכמים אומרים אינו אסור אלא בה' המינין בלבד ור' מאיר אומר שהנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן כי לדעת ר"מ דגן כולל התבואה והקטנית ולדעת החכמים דגן ותבואה שוה ועוד יתבאר זה מדעתם במסכת נדרים: ואמרם וחיבין בחלה ובמעשרות נאמר למה שעתיד לומר חיבין בחלה ופטורים מן המעשרות וחיבין במעשר ופטורים מן החלה ואין הלכה כר"מ: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

אלו חיבין בחלה ופטורים מן המעשרות. הלקט, והשכחה, והפאה, וההפקר, ומעשר ראשון ^{ד} שננטלה תרומתו, ומעשר שני ^{ה} ונקדש שנפדו, ומותר העמר, ותבואה שלא הביאה שלישי. רבי אליעזר אומר, תבואה שלא הביאה שלישי, פטורה מן החלה:

ר"ע מברטנורה הלקט והשכחה והפאה וההפקר. פטורים מן המעשרות. דכתיב (דברים יד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך, ממה שיש לך ואין לו אפה חיב לתן לו, יצאו אלו שיש לו עמך: ומותר העמר. שהעמר היה בא משלש סאין, ומוציאין ממנו עשרון סלת מנפה בשלש עשרה נפה, והשאר נפדה ונאכל לכל אדם. וחיב בחלה ופטור ממעשר, לפי שבשעת מרוח היה של הקדש: ותבואה שלא הביאה שלישי. חיבת בחלה, שאף היא באה לידי חמוץ, וכל דבר הבא לידי חמוץ לחם אקרי וחיב בחלה. ופטורה מן המעשרות, דבמעשרות כתיב (דברים יד) תבואת זרעך, דבר

שְׁזוֹרְעִים אוֹתוֹ וְצוֹמֵחַ, וְהָאֵי אֵי זָרְעֵי לֵיהּ לֹא צָמַח: **תְּבוּאָה שְׁלֹא הֵבִיֵאָה שְׁלִישׁ פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה**. דְּכִתְיִב (בְּמִדְבָּר טו) כְּתִירוּמַת גֶּרֶן כֵּן תִּרְיֵמוּ אֹתָהּ, מִה תִּירוּמָה אֵינָה בְּאֵה מִתְּבוּאָה שְׁלֹא הֵבִיֵאָה שְׁלִישׁ, אֲפִי חֲלָה אֵינָה בְּאֵה מִתְּבוּאָה שְׁלֹא הֵבִיֵאָה שְׁלִישׁ. וְאִין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: (ר"ע מְבַרְטֵנוּרָה).

עיקר תוי"ט {ד} ומעשר ראשון כו'. מְפָרֵשׁ בִּירוּשְׁלַמִּי שֶׁהִקְדִּימוּ בְּשַׁבָּלִים: **{ה} ומעשר שני והקדש.** נִרְאֶה לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַר"ב פָּרֵק קָמָא דְתִירוּמוֹת, מְעַשֵּׂר שְׁנֵי קָא מְשַׁמַּע לָן כְּגוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ בְּשַׁבָּלִים, וְכֵן מְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלַמִּי. וְקָדֵם שֶׁפָּדְאוּ מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא דְהָכִי הִלְכְתָא כְּדָפְסֵק בְּפָרֵק ד' דְּמַעְשֵׂר שְׁנֵי. וְהִקְדֵּשׁ כְּשֶׁמֶרְחוּ הַגְזָבֵר וְאַחַר כֵּן פָּדְאוּ. וּמִשּׁוּם הָכִי פְטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. וְטַעֲמָא דְחִיבִים בְּחֲלָה, מִשּׁוּם דְּמַשְׁעֵת הַגְּלָגוּל הָיִי חִיּוּבָא דְחֲלָה כְּדָפְרֵשׁ רַש"י וְהַר"ב בְּמַסְכֵּת מְנַחוֹת לְעִנְיָן מוֹתֵר הָעֵמֶר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תו"ט).

רמב"ם כִּבֵּר בְּאֵרְנוּ בְּמַה שֶׁקָּדֵם כִּי לִקְטַ שְׂכַחָה וּפֵאָה וְהַהֲפָקָר שֶׁהֵן פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת:

וּמוֹתֵר הָעוֹמֵר הוּא מַה שִּישָׂאֵר מִן הַנִּקְצָר לְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ הָעוֹמֵר לְפִי שֶׁהִיוּ לּוֹקָחִים מִן הַיָּפָה שֶׁבּוּ עוֹמֵר וּמִנִּיחִים אֶת הַמוֹתֵר כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ:

וְתְבוּאָה שְׁלֹא הֵבִיֵאָה שְׁלִישׁ עֵיסֵתָה בָּאָה לִידֵי חִימוּץ וְכִבֵּר אָמַר כָּל מַה שֶׁהוּא בָּא לִידֵי חִימוּץ חִיב בְּחֲלָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְבִיא רֵאִיָּה מִן הַכְּתוּב שְׂאוֹמֵר בְּחֲלָה (בְּמִדְבָּר טו) כְּתִירוּמַת גֶּרֶן כֵּן תִּרְיֵמוּ אוֹתָהּ וְכִמוֹ שֶׁתִּירוּמַת גֶּרֶן לֹא תְבוּאָה אֲלֵא מִתְּבוּאָה שֶׁהֵבִיֵאָה שְׁלִישׁ כְּמוֹ שְׁבֵאֵרְנוּ כְּמוֹ כֵּן הַחֲלָה וְאִין הִלְכֵי כַר"א: (רמב"ם)

פָּרֵק א - מִשְׁנָה ד

אֵלּוּ חִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת וּפְטוּרִים מִן הַחֲלָה, הָאֶרֶז, וְהַדָּחַן, וְהַפְּרָגִים, וְהַשְּׂמִינִים, וְהַקְּטָנִיּוֹת, וּפְחוֹת מִחֲמִשֵּׁת רְבָעִים בְּתְבוּאָה.

הַסְפָּגָנִין, וְהַדְּבָשָׁנִין, וְהָאֶסְקְרִיטִין, וְחֵלֶת הַמִּשְׁרֵת, וְהַמְדַמֵּעַ {ז}, פְּטוּרִין מִן הַחֵלֶה:

ר"ע מברטנורה וּפְרָגִין. קוֹרִין לוֹ בְּעַרְבֵי כֶּשֶׁב־שׁ, וּבְלַעֲיִז פּפּאֹרִיוֹ:
וּפְחוֹת מִחֲמִשֵּׁת רְבָעִים בְּתַבּוּאָה. תְּבוּאָה שְׁעוֹשָׂה פְּחוֹת מִחֲמִשֵּׁת רְבָעִים
קָמַח חֵיב בְּמַעֲשָׂרוֹת, וְהַעֲסָה שְׁנֵלוֹשָׁה מִן הַקָּמַח הַהוּא פְּטוּרָה מִן הַחֵלֶה,
לְפִי שֶׁשְּׁעוֹר הַעֲסָה לְהִתְחַיֵּב בְּחֵלֶה הִיא חֲמִשֵּׁת רְבָעִים קָמַח וְעוֹד {ו},
כְּלוּמַר מְעַט יוֹתֵר מִחֲמִשֵּׁת רְבָעִים: הַסְפָּגָנִים. לֶחֶם שֶׁבְּלִילָתוֹ רֶכֶּה
וְעָשׂוּי כְּסַפּוּג. פְּרוּשׁ אַחַר רִקְיָקִים דְּקִים, תְּרַגּוּם וּרְקִיקֵי מִצּוֹת,
וְאֶסְפּוּגִין: הַדְּבָשָׁנִים. מְטֻגָּנִים בְּדָבֶשׁ, אִי נִמְי נְלוּשִׁים בְּדָבֶשׁ:
הָאֶסְקְרִיטִין. תְּרַגּוּם צְפִיחִית, אֶסְקְרִיטוֹן. וּבְלִילָתוֹ רֶכֶּה מְאֹד: וְחֵלֶת
הַמִּשְׁרֵת. חֵלֶה חֲלוּטָה בְּמַחְבֵּת, תְּרַגּוּם מַחְבֵּת, מִשְׁרִיתָא: הַמְדַמֵּעַ. סָאָה
שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפְחוֹת מִמָּאָה סָאִין שֶׁל חֲלִין, וְנַעֲשׂוּ כֵּלָן מְדַמֵּעַ
וְאֶסּוּרִים לְזָרִים, וּפְטוּר מִן הַחֵלֶה, דְּכֹתֵיב (בְּמִדְבָר טו) תְּרִימוּ תְּרוּמָה, וְלֹא
שֶׁכָּבֵר נִתְרַמָּה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} אָבֵל מִשְׁנֵתָנוּ מוֹכַחַת דְּסַבְּרָה דְּלֹא בְּעִינָן וְעוֹד, דְּאִי לֹא תִימָא
הָכִי לֹא הָוָה לִיה לְמִתְנֵי פְּחוֹת, וְכֵן כְּתֵב הַר"ש דְּמַצְמָצִמִים חֵיב. וּפְלִגְתָּא
דְּתַנְיָא הוּא בְּפֶרֶק קָמָא דְּעֵדִיּוֹת, וְשֵׁם פּוֹסֵק הַר"ב כְּחֻמְיָם דְּסַבְּרֵי דְּחֲמִשֵּׁת
רְבָעִים חֵיבִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {ז} וְהַמְדַמֵּעַ. לְפִי מָה שֶׁאֶכְתֵּב בְּסוּף פְּרָקִין
דְּדַמּוּעַ דְּרַבְּנָן, מִתְנִיתִין בְּחֵלֶה בְּזִמְן הַזֶּה דְּרַבְּנָן, דְּאִי לֹא הָכִי לֹא אֶתִי דַּמּוּעַ
דְּרַבְּנָן וּפְקַע חֵיבָא דְּחֵלֶה דְּאוּרִיתָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר קִדְּם לָנוּ בִּשְׁבִיעִית פִּי אֹרֶז וְדוּחַן הֵם זֵרְעִים יְדוּעִים וּפְרָגִין
הוּא הַנְּקָרָא בְּעַרְבֵי כֶּשֶׁב־שׁ שׁוּמְשָׁמִין גַּם כֵּן יְדוּעַ וּבְעַרְבֵי נִקְרָא אֶל סַמְסָם:
וּפְחוֹת מַה' רְבָעִים בְּתַבּוּאָה הוּא פְּחוֹת מִשְׁעוֹר חֵלֶה:

וּסוּפְגָנִין וְדוּבְשָׁנִין וְאֶסְקְרִיטִין וְחֵלֶת הַמִּשְׁרֵת הֵם מִינֵי פֶת אֵלֶּא שְׁמֵתִחֵלֶת
לִישְׁתָּן עוֹשִׂין בְּהֵם מִלֵּאכָה אַחֲרֵת וּמַעֲרָבִין בְּהֵן שְׁמֵן אִו דָּבֶשׁ אִו מִתְבַּלִּין
אוֹתָן בְּתַבְלִין וְאוֹפִין אוֹתָן בְּמִינִים מִשׁוּנִים מִמִּינֵי הָאֶפִי וְקוֹרִין לְהֵם שְׁמוֹת
כְּפִי הַדְּבָרִים הַמַּעֲוֹרְבִין בְּהֵם וְכִפִּי מִלֵּאכָת אֶפִייתָם גִּי"כ תְּרַגּוּם רִקְיָקֵי מִצּוֹת
(שְׁמוֹת כֵּט) אֶסְפּוּגִין פְּטוּרִין וְדוּבְשָׁנִין נִקְרָאִין כֵּן לְפִי שֶׁהֵן נִילוּשִׁין בְּדָבֶשׁ
וְאֶסְקְרִיטִין תְּרַגּוּם צְפִיחִית (שֵׁם טו) וְתְרַגּוּם מַחְבֵּת (וּיקְרָא א) מִסְרִיתָא וּמִזּו
הַגְזִירָה אִמְרוּ חֵלֶת הַמִּשְׁרֵת:

וְהַמְדוּמַע הֵם הַחוּלִין הַמַּעֲוֹרְבִין בְּתְרוּמָה וְכִבֵּר נִתְבָּאָר זֶה בְּמַס' תְּרוּמוֹת
בְּתַכְלִית הַבִּיאוֹר: וְאִמְרָם בְּסוּף זֶה הַמְשַׁנָּה פְּטוּרִין מִן הַחֵלֶה חוֹזֵר עַל סוּפְגָנִין

ודובשנין ואסקריטים וחלת המשרת והמדומע ואמרם בתחלתן חייבין במעשרות ופטורין מן החלה נופל על אורז ודוחן ופרגין ושומשמין וקטניות ופחות מה' רבעים קמת בתבואה : (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

עֶסָה שֶׁתְּחַלְתָּה סִפְגָּנִין וְסוּפָה סִפְגָּנִין, פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה. תְּחַלְתָּה עֶסָה וְסוּפָה סִפְגָּנִין, תְּחַלְתָּה סִפְגָּנִין וְסוּפָה עֶסָה, חַיְבִין בַּחֲלָה. וְכֹן הַקְּנוּבְקָאוֹת חַיְבוֹת :

ר"ע מברטנורה עֶסָה שֶׁתְּחַלְתָּה סִפְגָּנִים. כְּגוֹן עֶסָה שֶׁבְּלִילְתָּה רֶכָה : וְסוּפָה סִפְגָּנִים. שֶׁמְטַגְּגִים אוֹתָהּ בְּשֶׁמֶן וּדְבֵשׁ, אוֹ מִבְּשֻׁלָה בְּמִים : תְּחַלְתָּה עֶסָה וְסוּפָה סִפְגָּנִים. שֶׁבְּלִילְתָּה עֶבָה וְאַחַר כֵּן מְטַגְּגִים אוֹתָהּ בְּשֶׁמֶן וּדְבֵשׁ אוֹ מִבְּשֻׁלָה בְּמִים : תְּחַלְתָּה סִפְגָּנִין וְסוּפָה עֶסָה. בְּלִילְתָּה רֶכָה, וְאוּפָה אוֹתָהּ בְּתַנּוּר : קְנוּבְקָאוֹת. לֶחֶם שֶׁמְחַזִּירִים אוֹתוֹ לְסֻלְתּוֹ, וְעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ מֵאֲכָל לְתִינּוּקוֹת : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם קנובקאות. הוא קמת קלוי נילוש בשמן ואחר לישתו ואפייתו מפרכין אותו בידים ומחזירין אותו קמת : (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

הַמְעֵסָה, בֵּית שְׁמַאי פּוֹטְרִין, וּבֵית הַלֵּל
מְחִיבִין. הַחֲלִיטָה, בֵּית שְׁמַאי מְחִיבִין, וּבֵית
הַלֵּל פּוֹטְרִין. חֲלוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נְזִיר {ח},
עֲשָׂאן לְעֲצָמוֹ, פְּטוֹר. לְמַכּוֹר בְּשׁוּק, חֵיב:

ר"ע מברטנורה הַמְעֵסָה. קָמַח עַל גְּבֵי מַיִם רוֹתְחִים: הַחֲלִיטָה. מַיִם
רוֹתְחִים עַל גְּבֵי קָמַח, וּמְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא דְתַרֵּי תַנְיָאֵי נִינְהוּ וּמֵי שְׁשֻׁנָה זֹו לֹא
שְׁנָה זֹו, דְתַנְיָא אַחַד תַּנְיָא מְעֵסָה וְהוּא הַדִּין חֲלִיטָה, וְסָבַר בֵּין מְעֵסָה בֵּין
חֲלִיטָה בֵּית שְׁמַאי פּוֹטְרִין וּבֵית הַלֵּל מְחִיבִין, וְאִידָּךְ תַּנְיָא, תַּנְיָא חֲלִיטָה
וְהוּא הַדִּין מְעֵסָה, וְסָבַר בֵּין חֲלִיטָה בֵּין מְעֵסָה בֵּית שְׁמַאי מְחִיבִים וּבֵית
הַלֵּל פּוֹטְרִים. וְלַעֲנִין פְּסֻק הַלְכָה בֵּין מְעֵסָה בֵּין חֲלִיטָה אִם נֶאֱפוֹת בְּתַנּוּר
חֵיבוֹת בְּחֻלָּה, וְאִם בְּמַרְחֶשֶׁת אוֹ בְּמַחְבֵּת וּבְכֹל דְדָבָר שְׁהָאוּר עוֹבְרַת
תַּחְתּוֹ פְּטוֹרוֹת מִן הַחֻלָּה: עֲשָׂאן לְעֲצָמוֹ. לְצַרְךָ תּוֹדָתוֹ וּנְזִירוֹתוֹ: פְּטוֹר.
כִּיּוֹן דְּגִלְגְלוּן לְקַדְשׁוֹ, דְכָתִיב עֲרִיסוֹתֵיכֶם וְלֹא עֶסֶת הִקְדַּשְׁתֶּם: לְמַכּוֹר בְּשׁוּק.
לְבָנֵי אָדָם שְׂצָרִיכִים לְחֲלוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נְזִיר: חֵיב. דְּכָל לְשׁוּק
אֵימְלוּכֵי מְמִלְיָד, אֵי מְזַבִּינְנָא מְזַבִּינְנָא, וְאֵי לֹא, אֲכִילְנָא לְהוּ אֲנָא: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} חֲלוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נְזִיר. וְלֹא יִדְעָתִי טַעַם לְדַבֵּר לְמָה קָרִי
לְשֵׁל תּוֹדָה חֲלוֹת וְלְשֵׁל נְזִיר רְקִיקִים, הֵוִי לִיָּה לְמִימַר חֲלוֹת וּרְקִיקֵי תּוֹדָה
וּנְזִיר, דְשִׁתִּיָּהוּ בְשִׁנְיָהֶם. וְנִרְאָה לִי לִישָׁב קֶצֶת, דְלֶהֱכִי קְאָמַר בְּלִשׁוֹן דְצָרִיכִין
לְפָרֵשׁ דְתַנְיָא הַדּוּ וְהוּא הַדִּין לְאִידָּךְ, דְהָא קָרְאֵי מוֹכְחֵי דְכָתִיבֵי חֲלוֹת
וּרְקִיקִים בְּתַרְוֵיהוּ, כִּי הֵיכִי לְגַלְאֵי אַרְיֵשָׁא דְתַהֲיָה מִתְפָּרֶשֶׁת נְמִי בְכֶהֱאֵי גִוְנָא
דְמְעֵסָה וְהוּא הַדִּין חֲלִיטָה, וְכֵן אֵיפְכָא, דְתַרֵּי תַנְיָאֵי נִינְהוּ כְּדָכְתַב הַר"ב: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם כִּשְׁהַמִּים הֵם רוֹתְחִין בְּתַכְלִית הַרְתִּיחָה נוֹתְנִין בּוֹ קָמַח וּלְשִׁין הַכֹּל
וְקוֹרִין אוֹתוֹ מַעִיסָה וְכִשְׁנוֹתְנִים הַמִּים הַרוֹתְחִים עַל הַקָּמַח קוֹרִים אוֹתוֹ
חֲלִיטָה וְאֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּין מַעִיסָה וְחֲלִיטָה אֲלֹא שֶׁאֶחָד כָּתַב מַחְלוּקַת בִּישׁ וּבִישׁ
בְּמַעִיסָה שְׁבִית שְׁמַאי פּוֹטְרִין וּבִישׁ מַחֲיִיבִין וְכֵן הַדִּין אֲצִלוּ בְּחֲלִיטָה וְאֶחָד
כָּתַב מַחְלוּקַתֶם בְּחֲלִיטָה שְׁבִית שְׁמַאי מַחֲיִיבִין וּבִישׁ פּוֹטְרִין וְכֵן הַדִּין אֲצִלוּ
בְּמַעִיסָה וְהַהֲלָכָה כִּי מַעִיסָה וְחֲלִיטָה אִם נֶאֱפוּ בְּתַנּוּר שֶׁהֵם חֵיבוֹת בְּחֻלָּה
וְאִם הֵם מַעֲשֵׂה אֵילֶפֶס הוּא שְׁנוֹתְנִין אוֹתָן בְּמַרְחֶשֶׁת וּמִבְעָרִין תַּחְתּוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר
עַד שֶׁתֵּאֱפֶה הֵם פְּטוֹרִין מִן הַחֻלָּה:

וְחֲלוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נְזִיר. הֵם הָאֱמוּרִים בְּתוֹרָה שִׁיעוּרֵן וְאֵיכוֹת עֲשִׂיתָן אִם
עֲשָׂאן לְעֲצָמוֹ נִתְקַדְּשׁוּ וְאֵינָן חֵיבוֹת בְּחֻלָּה וְאִם עֲשָׂאן לְמַכּוֹר בְּשׁוּק לֹא

נתקדשו לפי שכוונתו אם לא יוכל למכרם שיאכלם וכן יתבאר בגמרא ומה
שזכרנו ממחלוקת ב"ש וב"ה מבואר בירושלמי: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

נחתום שעשה שאר לחלק, חייב בחלה. נשים
שנתנו לנחתום לעשות להן שאר, אם אין בשל
אחת מהן פשעור, פטורה מן החלה:

ר"ע מברטנורה נחתום שעשה שאר לחלק. ויש בו כדי חיוב חלה, אלא
שדעתו למכרו לבני אדם לחלקו לכמה עשות, ואין בכל חלק וחלק
פשעור: חייב בחלה. שדעתו אם לא ימצא קונים שיעשנו עסה ויאפה
אותה פלה פאחת: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם שיעור זו המשנה כן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור ויש
בשל כל אחת מהם שיעור חלה חייב בחלה ואם אין בשל אחת מהן כשיעור
פטורה מן החלה ומה שאמר כי נחתום כשלש עיסה ועשאה כולה שאור
לחלקה על בני אדם בתורת מכר שהוא חייב לפי שהוא מתכוין אם לא ימצא
קונה לזה השאור שיעשה ממנה עיסה ויאפה אותה כמו שקדם ממאמרם
למכור בשוק חייב: (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

עסת הכלבים, בזמן שהרועים אוכלין ממנה,

חִיבַת בַּחֲלָה, וּמְעַרְבִין בָּהּ, וּמְשַׁתְּתֵפִין בָּהּ, וּמְבָרְכִין עָלֶיהָ, וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ, וְנַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב, וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יָדֵי חוּבָתוֹ בְּפִסָּח. אִם אֵין הָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה, אֵינָה חִיבַת בַּחֲלָה, וְאֵין מְעַרְבִין בָּהּ, וְאֵין מְשַׁתְּתֵפִין בָּהּ, וְאֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ, וְאֵין מְזַמְּנִין עָלֶיהָ, וְאֵינָה נַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוּבָתוֹ בְּפִסָּח. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, מְטַמְּאָה טַמְאָת אֶכְלִין :

ר"ע מברטנורה עֶסֶת כְּלָבִים. נַעֲשִׂית מִקְמַח, וּמֵרֶסֶן הַרְבֵּה מְעַרְב בָּהּ : בְּזִמְן שְׁהָרוּעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה. שְׁלֹא נִתְעַרְב בָּהּ מֵרֶסֶן כָּל כָּךְ : חִיבַת בַּחֲלָה. דְּכִינּוּן דְּחִזָּא לְרוּעִים לָחֵם קָרִינּוּן בָּהּ : וּמְעַרְבִין בָּהּ. עָרוּבֵי חֲצֵרוֹת, לְהוֹצִיא מִן הַבֵּיתִים לְחֶצֶר [ט] : וּמְשַׁתְּתֵפִין בָּהּ. שְׁתוּפֵי מְבוֹאוֹת, לְהוֹצִיא מִן הַחֲצֵרוֹת לְמְבוּי : וּמְבָרְכִין עָלֶיהָ. בְּרַפְתָּ הַמוֹצֵיא : וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ. שְׁלֹשָׁה שְׁאֶכְלוּ מִמֶּנָּה כְּאַחַת חִיבִים לְזִמְן : וְנֹאפֵית בְּיוֹם טוֹב. מְשׁוּם חֵלֶק רוּעִים : וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוּבָתוֹ בְּפִסָּח. לֵילָה רֵאשׁוֹנָה שְׁחִיב לְאָכֵל כְּזֵית מִצָּה : אֵינָה חִיבַת בַּחֲלָה. דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָר טו) רֵאשִׁית עָרִיסוֹתֶיכֶם, שְׁלֶכֶם חִיבַת וְלֹא שֶׁל חִיָּה [י] : מְטַמְּאָה טַמְאָת אֶכְלִין. בֵּינּוּן דְּעַל יָדֵי הַדְּחַק נֶאֱכַלְתָּ לְאָדָם, מְטַמְּאָה, עַד שֶׁתִּפְסַל מִלְּאָכֵל לְכָלֵב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] וְהַר"מ מְפָרֵשׁ עָרוּבֵי תַחוּמִין וּמְשַׁמְע לְכָאוּרָה דְּאֵתִי לְמַעַט עָרוּבֵי חֲצֵרוֹת שְׁאֵין מְעַרְבִין אֶלָּא בַּפֶּת. אֲבָל כִּי דִיקַת בָּהּ לִיתָא דְּהָא טַעֲמָא דְּכוּלְהוּ מְשׁוּם דְּכִשְׁהָרוּעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה הָוֵי פֶת. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : [י] וְכָלֵב מִיּוֹן חִיָּה, כְּדַבְּרֵי תַנָּא קָמָא סוּף פֶּרֶק ח' דְּכְלָאִים : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עִיסַת הַכְּלָבִים. הוּא שְׁלִשִׁין אוֹתָהּ בְּמוֹרְסָנָה וְדוּמָה לוֹ וּמִתְכוּוִין לְהַאכִילָה לְכְלָבִים אוֹ זוֹלָתָם מִמִּינֵי הַחַיּוֹת וְשֹׁלֵא יֹאכֵל מִמֶּנָּה שׁוֹם אָדָם :

אֵינָה חִיבַת בַּחֲלָה. לְמֵאמַר הַש"י בְּאֶכְלֶכֶם מִלַּחַם הָאָרֶץ (בְּמִדְבָר טו) :

וְאֵין עוֹשִׂין בָּהּ עָרוּבֵי תַחוּמִין וְלֹא שִׁתּוּפֵי מְבוֹאוֹת. לְפִי שְׁאֵלוֹ הָעָרוּבִין אֵינּוּ נַעֲשִׂין אֵלָּא מִן הַדְּבָרִים שֶׁהַכּוֹנֵה בָּהֶם שִׁיאֶכְלוּם בְּעַלְיָהוּן כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר

בערובין כי זה הוא כונת העירוב וכמו כן אין מברכין עליה ואין מזמנין עליה לפי שהן כמו הקטניות :

ואינה נעשית ביום טוב למה שאמר הש"י ביי"ט הוא לבדו יעשה לכם (שמות יב) ואמר לכם ולא לכלבים :

ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. לפי שאין אדם יוצא ידי חובתו אלא בדבר שחייב בחלה כמו שבארנו במה שקדם ואם חשב בעת הלישה בין על אכילת הכלבים ובין על אכילת בני אדם נתחייבה אותה עיסה במה שהיה חייבת כל עיסה ואין הפרש ביניהם :

בין כך ובין כך מטמאה טומאת אוכלים. לפי שהעיקר אצלנו כי כל מה שהוא מיוחד למאכל אדם יטמא טומאת אוכלין ואין צריך מחשבה ר"ל שאינו צריך שיחשוב עליו למאכל אדם אלא כיון שהיא מיוחד מטמא עד שיפסל מלאכול הכלב כמו שיתבאר בפ' שמיני מטהרות (מ"ו) ובלי ספק כי זו העיסה היא מחמשת המינים וכל מין ומין מהם מיוחד לאכילת אדם בלא ספק : (רמב"ם)

פרק א - משנה ט

החלה והתרומה, תיבין עליה מיתה וחמש, ואסורים לזרים, והם נכסי להן, ועולין באחד ומאה, וטעונין רחיצת ידים והערב שמש, ואין נטלין מן הטהור על הטמא, אלא מן המקור ומן הדבר הגמור. האומר, כל גרני תרומה וכל עסתי חלה, לא אמר כלום, עד שישיר מקצת :

ר"ע מברטנורה חִיבִין עֲלֵיהֶן מִיתָה. זָר הָאוֹכֵל מְזִיד חָיֵב מִיתָה בְיַד שָׁמַיִם, דְּחִלָּה אֶקְרִיא תְרוּמָה, וּבְתְרוּמָה כְּתִיב (ויקרא כב) וּמְתוּ בּוֹ כִּי יִחְלָלְהוּ: **וְחָמֵשׁ.** הָאוֹכֵל שׁוֹגֵג מִשְׁלֵם קָרוֹן לְבַעֲלִים, וְחָמֵשׁ לְכָל כֹּהֵן שְׂרִיצָה: **וְאַסּוּרִים לְזָרִים.** בְּחֻמֵּי הַיָּדִים הֵיא שְׁנוּיָה, דְּכִיּוֹן שְׁחִיבִים הַזָּרִים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחָמֵשׁ פְּשִׁיטָא דְאַסּוּרִים לְזָרִים. וְלְרַבֵּי יוֹחָנָן דְּאָמַר חֲצִי שְׁעוֹר מְדֹאֲרִיתָא, מְצִינָן לְמִימַר דְּתַנָּא אֶסּוּרִים לְזָרִים לְחֲצִי שְׁעוֹר שְׂאִין בּוֹ לֹא מִיתָה וְלֹא חָמֵשׁ, אֲבָל אֶסּוּרָא דְאֲוִרִיתָא מִיְהָא אֵיכָא **[יא]**: **וְהֵן נִכְסֵי כֹהֵן.** שְׂיָכוֹל לְמַכְרוֹן וְלִקְחָ בְּהֵן עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהֵמָה טְמֵאָה: **וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה.** אִם נִתְעַרְבוּ בְּמֵאָה שֶׁל חֲלִין: **וְטַעוּנִים רְחִיצַת יָדִים.** הֵבֵא לְגַע בְּהֵן צְרִיד לְטַל יָדָיו תְּחִלָּה, שְׁסַתֵּם יָדִים פּוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה, וְאֶת הַחֲלָה, שְׁאָף הִיא נִקְרָאת תְּרוּמָה: **וְהַעֲרַב שְׁמֵשׁ.** טְמֵא שְׁטַבֵּל אֵינוֹ אוֹכֵל בְּתְרוּמָה עַד שְׂיַעֲרִיב שְׁמֵשׁוֹ, כְּדַכְתִּיב (ויקרא כב) וּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֹאכֵל מִן הַקִּדְשִׁים, וְהוּא הַדִּין לְחִלָּה: **וְאֵינָן נְטִלִים מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא.** גְּזָרָה שְׁמֵא יִתְרֵם שְׁלֹא מִן הַמִּקְוֶה, מִשּׁוּם דְּמִסְתַּפֵּי שְׁמֵא יִגַע הַטְּמֵא בְּטְהוֹר וַיִּטְמָאנוּ, וְאֵנָן בְּעִינָן שְׁהַתּוֹרֵם יִתְרֵם מִן הַמִּקְוֶה כְּדַתְנָן בְּסָמוּד: **וְאֵין נְטִלִין אֶלָּא מִן הַמִּקְוֶה.** גְּרַסִינָן, וַיִּפְרוֹשׁ מִקְוֶה קָרוֹב וְסָמוּד: **מִן הַדְּבַר הַגָּמוּר.** שְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹן, וְחִלָּה מִשְׁתַּגְּלַגֵּל הָעֶסָה: **עַד שְׂיִשְׂיֹר מְקַצֵּת.** דְּחִלָּה וְתְרוּמָה כְּתִיב בְּהוּ רֵאשִׁית, וּבְעִינָן שְׂיֵהוּ שְׂיִרְיָהוּ נְכָרִים **[יב]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יא] וְקִשְׂיָא לִי דְהָא אָף לְמֵאן דְּאָמַר חֲצִי שְׁעוֹר דְּרַבְּנָן לֹא בְחֻמֵּי הַיָּדִים שְׁנוּיָה, דְּנוֹקִים לֵה מְדַרְבְּנָן, דְּהָא הֵכִי נְמִי תִנִּי רְחִיצַת יָדִים דְּלָאוּ דְאֲוִרִיתָא אֶלָּא מִשְׁמֵנָה עֶשֶׂר דְּבַר, וְאָף דְּמוּעָה הוּא מְדַרְבְּנָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְעֵין עוֹד: **[יב]** כְּלוּמַר דְּאֵין אֵין שְׂיִרְיָהוּ אֵין כָּאן רֵאשִׁית. וְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּפָרֶק רֵאשִׁית הַגִּז, רֵאשִׁית שְׂשִׁירְיָה נְכָרִין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְצִינוּ שְׁקֵרָא הַשְּׂיִי לְחִלָּה תְרוּמָה שְׁנֵאמַר (במדבר טו) חִלָּה תְרוּמוֹת תְרוּמָה וְאִמַר בְּתְרוּמָה וּמְתוּ בּוֹ כִּי יִחְלָלוּהוּ (ויקרא כב) וּמִי שֶׁאֵכֵל מִיִּשְׂרָאֵל מְזִיד חֵיב מִיתָה בְיַד שָׁמַיִם וְאִם אֵכֵל שׁוֹגֵג נִתְחַיֵּב בְּתוֹסֶפֶת חוּמֵשׁ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִסְכַּת תְרוּמוֹת:

וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן. לְפִי שֶׁהוּא יָכוֹל לְקַדֵּשׁ בְּהֵן אִשָּׁה:

וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּתְרוּמוֹת:

וְטַעוּנִים רְחִיצַת יָדִים. אִפִּילוּ שִׁיְהוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְהִיא מְכַלֵּל י"ח דְּבָרִים שֶׁגִּזְרוּ וְעוֹד יִתְבָּאָר זֶה בְּמִקְוֹמוֹת רַבּוֹת מְסֻדָּר טְהוֹרוֹת וְכִשְׁנִגְעָה הַתְּרוּמָה אוֹ הַחֲלָה בְיָדוֹ אִפִּי הִיא טְהוֹרָה וְלֹא נִטְלָה לִיגַע בְּהֵן כְּבֵר פֶּסֶל אוֹתָן וְלִפְיֶכֶךְ

חייב בנטילת ידים לאכול פירות של תרומה ואינו חייב בזה לא בחולין ולא במעשר ועוד יתבאר כל אלו הדברים במקומן :

והערב שמש. לאמרו הש"י ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים (ויקרא כב) והעיקר אצלנו ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה וכבר בארנו זה בתחלת ברכות :

אלא מן המוקף. ענינו מן הדבר שהוא מוקף ומכונס במקום אחד ולא שיוציא מזו העיסה החלה החייבת בה והחייבת לאותה עיסה האחרת שהיא במקום אחר ונמצא שהפריש שלא מן המוקף על המוקף ושיעור המאמר כן אין נוטלין מן הטהור על הטמא ואין נוטלין אלא מן המוקף וכן תרומת הגורן כמו שזכרנו בתרומות :

ומן הדבר הגמור. לפי שנקראת ראשית ואמרו ראשית דגנך אינו מפריש עד שיהא דגן ענינו עד שיגמור :

עד שישיר מקצת. ענינו לא נקרא ראשית אלא אם נשארמנה שיר והוא אמרם מראשית ולא כל ראשית וכן פסקנו ההלכה במסכת תרומות : (רמב"ם)

ב

פרק

א

משנה

-

ב

פרק

פְּרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ שְׁנַכְנְסוּ לְאֶרֶץ, חֲיִבִים
בַּחֲלָה. יֵצְאוּ מִכָּאן לְשָׁם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב,
וְרַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר:

ר"ע מברטנורה פְּרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ שְׁנַכְנְסוּ לְאֶרֶץ חֲיִבִין בַּחֲלָה. דְּכַתִּיב
(בַּמִּדְבָּר טו) אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה, שָׁמָּה אַתֶּם חֲיִבִים בֵּין
בְּפִרוֹת הָאֶרֶץ בֵּין בְּפִרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ: **מִכָּאן לְשָׁם**. מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּץ
לְאֶרֶץ: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב**. דְּכַתִּיב (בַּמִּדְבָּר טו) וְהָיָה בְּאֲכַלְכֶם מִלֶּחֶם הָאֶרֶץ,
בֵּין שְׂאֵתֶם אוֹכְלִים אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ בֵּין שְׂאֵתֶם אוֹכְלִים אוֹתוֹ בְּחוּץ לְאֶרֶץ,
הוֹאִיל וְלֶחֶם הָאֶרֶץ הוּא, חֲיִב בַּחֲלָה: **וְרַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר**. דְּשָׁמָּה מִשְׁמַע
לִיה מַעוּטָא, שָׁמָּה אַתֶּם חֲיִבִים, וְאִין אַתֶּם חֲיִבִים בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, אֵף עַל
פִּי שְׂאֵתֶם אוֹכְלִים מִלֶּחֶם הָאֶרֶץ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אָמַר הַש"י אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה (בַּמִּדְבָּר טו) שָׁמָּה אַתֶּם חֲיִיבִים
וְאִי אַתֶּם חֲיִיבִים בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּאֲכַלְכֶם מִלֶּחֶם הָאֶרֶץ (שם)
בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וּלְפִיכֵךְ אוֹמֵר שֶׁאִם יֵצְאוּ מִן הָאֶרֶץ לְחוּצָה לְאֶרֶץ
חֲיִיבִין וְהִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: (רמב"ם)

פֶּרֶק ב - מִשְׁנָה ב

עֵפֶר חוּץ לְאֶרֶץ שְׁבָא בְּסַפִּינָה לְאֶרֶץ, חֲיִבָּת
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשִׁבְעִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
אֵימָתִי **[א]**, בְּזִמְן שֶׁהַסַּפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת. עֶסָה
שְׁנַלְוֶשָׁה בְּמֵי פִּרוֹת, חֲיִבָּת בַּחֲלָה, וְנֶאֱכַלְתָּ
בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

ר"ע מברטנורה עֵפֶר חוּץ לְאֶרֶץ הֵבֵא בְּסַפִּינָה לְאֶרֶץ. בְּסַפִּינָה נְקוּבָה אֵינִי,
וְרַבִּי הָאֲדָמָה סוֹתְמִין אֶת הַנְּקֵב, שְׂאִין הַמֵּיִם נִכְנָסִים בָּהּ: **חֲיִבָּת**
בְּמַעֲשָׂרוֹת. אִם זָרַע וְצִמְחוּ הַזָּרְעִים בְּעֵפֶר שְׁבִתוֹךְ הַסַּפִּינָה. וְאֵף עַל פִּי
שְׁמַעְפֹּר חוּץ לְאֶרֶץ הוּא, הוֹאִיל וְהִיא נְקוּבָה הַזָּרַע יוֹנֵק מִלַּחְוֹת עֶפְרָה שֶׁל

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: אֵימַתִּי בְּזִמְנֵי שְׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת. נּוֹגַעַת בְּגוֹשֵׁי הָעֶפֶר, כְּלוּמֵר שֶׁהִיא דְּבוּקָה בְּאֶרֶץ: עֵסָה שְׁנִלוּשָׁה בְּמִי פִּרוֹת חִיבַת בְּחֻלָּה. בְּיְרוּשָׁלַיִם מוֹכִיחַ קֶצֶת שְׂאִין הֶלְכָה כְּסִתָּם מִשְׁנָה זֹ, וְעֵסָה שְׁנִלוּשָׁה בְּמִי פִּרוֹת פְּטוּרָה מִחֻלָּה. הֶלְכָדְּ אֵין לְלוּשׁ עֵסָה שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׁעוֹר חֻלָּה בְּמִי בִיּוֹצִים אוֹ בְּמִי פִּרוֹת לְבָדָם בְּלֹא תַעֲרֹבֶת מִיָּם, הוֹאִיל וְלֹא אֶתְבָּרִיר הֶלְכָה אֵי חִיבַת בְּחֻלָּה אוֹ פְּטוּרָה: וְנֶאֱכַלְתָּ בִּידָיִם מְסוּאָבוֹת. שְׂאִין אֶכֶל מִכְשֵׁר לְקַבֵּל טֶמְאָה עַד שְׂיָבֹאוּ עָלָיו מִיָּם אוֹ אֶחָד מִשְׁבְּעָה מִשְׁקִין, [וימח] שְׁלֹא הִכְשֵׁר לְקַבֵּל טֶמְאָה אֵין הִידָיִם מְסוּאָבוֹת פּוֹסְלוֹת אוֹתָהּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] **אמר רבי יהודה אימתי**. כתב הר"מ וכבר בארנו כי בכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי שהוא מבאר למי שקדם לו ואינו חולק עליו. והר"ש כתב דבפרק קמא דגטין מוכח דפליגי. ועין שם בתוספות דהא דמוכח מניה דרבי יהודה דאמר אימתי שפא לחלק, ברייתא היא ולא משנתנו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם פירות חוצה לארץ אינן חייבות מן התורה במעשר ולא בדיני שמטה וכשבא עפר מחוצה לארץ לארץ ישראל בספינה וזרע באותו עפר שבאותו הספינה אותו הזרע חייב בכל החוקים ובתנאי שתהיה הספינה מתחככת בארץ וזהו ענין גוששת ופיי לומר דבקה בארץ וגוש כמו עפר וכבר בארנו כי בכל מקום שאמר ר' יהודה אימתי שהוא מבאר למי שקדם לו ואינו חולק עליו וכבר זכרנו זה כי מי פירות אינן מכשירים וזכרנו עוד ענין ההכשר ועוד יתבאר זה במקומותיו בסדר טהרות ולפיכך כשלא הקמח במי פירות אותה הפת תאכל בידים מסואבות ואף על פי שהיא תרומה לפי שלא הוכשרה לטומאה ולא תפסל בידים מסואבות: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצָה חִלְתָּהּ עֲרָמָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָה לְכַסּוֹת עֲצָמָה, אֲבָל לֹא הָאִישׁ. מִי שְׂאִינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת עֲסָתוֹ בְּטָהֳרָה, יַעֲשֶׂנָה קִבִּין, וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְּטֶמְאָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, יַעֲשֶׂנָה בְּטֶמְאָה וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קִבִּים, שְׁכָשֵׁם

שְׁהוּא קוֹרָא לְטְהוֹרָה, כַּךְ הוּא קוֹרָא לְטַמְאָה, לְזוֹ קוֹרָא חֲלָה בְּשֵׁם וְלְזוֹ קוֹרָא חֲלָה בְּשֵׁם, אֲבָל קַבִּים אֵין לָהֶם חֵלֶק בְּשֵׁם :

ר"ע מברטנורה וְקוֹצֵה חֲלָתָה עֲרוּמָה. מִפְּרִשְׁת חֲלָה וּמִבְּרַכַת עַל הַפְּרִשְׁתָּהּ, וְהוּא שְׁפָנְיָה שֶׁל מִטָּה טוּחוֹת בְּקַרְקַע וְכָל עֲרוֹתָהּ מְכֻסָּה. וְהַעֲגָבוֹת אֵין בְּהֵן מְשׁוּם עֲרוּהָ לְעַנְנֵן בְּרַכָּה. אֲבָל הָאִישׁ אֵינוֹ יְכוּל לְבָרֵךְ עֲרוּם, שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַסּוֹת עֲרוֹתָו, שְׁבוּלְטִים הַבִּיצִים וְהַגִּיד : **מִי שְׂאִינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת עֲסָתוֹ בְּטְהָרָה**. כְּגוֹן שְׁהוּא טָמֵא, וְאֵין שָׁם אַרְבָּעִים סָאָה שְׂיִטְבֵּל בְּהֵן **[ב]** : **יַעֲשֶׂנָה קַבִּין**. יַעֲשֶׂה כָּל עֲסָתוֹ קַב קַב, כַּדִּי שְׁלֵא תַתְחַיֵּב בְּחֲלָה וְיִצְטָרֵךְ לְהַפְרִישׁ בְּטַמְאָה : **יַעֲשֶׂנָה בְּטַמְאָה**. דְּהַכִּי עֲדִיף טַפִּי מִמָּה שְׂיִפְטוֹר עֲסָתוֹ מִן הַחֲלָה וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ חֵלֶק לְשֵׁם **[ג]**. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עַקִּיבָא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ב]** וּפְרִשׁ הַר"שׁ בְּשֵׁם הַיְרוּשְׁלָמִי בְּרַחוּק אַרְבָּעָה מִילִין. וְכֵן כָּתַב הַר"מ. וְכָתַב דְּהֵינּוּ דְּוָקָא לְפָנָיו, אֲבָל לְאַחֲרָיו אֵין מְטַרִיחִין אוֹתוֹ כְּלָל אֶפְלוּ בְּשַׁעוֹר מַעֲט. אֲבָל בְּחַבּוּרוֹ אֵינוֹ מְחַלֵּק כְּלָל בֵּין לְפָנָיו וְלְאַחֲרָיו, וְכִפְרוּשׁ רַש"י חֲלִין דָּף קַבִּיג : **[ג]** כֵּן פִּרְשׁ הַר"שׁ, וְאֵין לְשָׂמִים חֵלֶק בָּהּ. וְאֵית סְפָרִים דְּגָרִיס בְּשִׁלְשָׁתָן לְשֵׁם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מִפְּנֵי שֶׁהֵיא יְכוּלָה לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמָה. פִּירוּשׁ כְּשֵׁתְשׁוּה רַגְלִיהָ וַיִּשְׁיבְתָה עַל הָאָרֶץ וְתֵאסֵף רַגְלִיהָ זֶה לְזֶה לֹא תֵרָאָה לָהּ עֲרוּהָ וּמוֹתֵר לָהּ לְבָרֵךְ וְלִהְיוֹצִיא חֲלָה וְכֵן אָמְרוּ בְּפִירוּשׁ בַּגְמָרָא כְּגוֹן שֶׁהֵיוּ כָּל פְּנֵיהָ טוּחוֹת בְּקַרְקַע וְהָאִישׁ אַע"פ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב כִּיוֹן שֶׁאֲבָרִיו ר"ל אֲבָרֵי הַזֶּרַע בּוֹלְטִים אֲסוּר לוֹ לְבָרֵךְ וּלְפִיכַךְ אֵינוֹ מוֹצִיא חֲלָה :

וּמִי שְׂאִינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת עֵיסָתוֹ בְּטְהָרָה. עֲנִינוֹ שִׁיחִיהָ טָמֵא וַיִּהְיֶה בֵּינוֹ וּבֵין הַמִּים יוֹתֵר מֵאַרְבַּע מִילִין לְפָנָיו אֵין מְטַרִיחִין אוֹתוֹ לְלַכֵּת עַד מְקוֹם הַמִּים וְלִטְבוֹל וְלִלוֹשׁ אֲלֵא יִלוֹשׁ בְּטוּמָאָה אֲבָל לֹא יִלוֹשׁ אֲלֵא קַבִּים שֶׁהוּא פָחוֹת מִשִּׁיעוֹר חֲלָה כַּדִּי שְׁלֵא יִתְחַיֵּב בְּחֲלָה וְכֵבֵר בְּאַרְנוֹ שִׁיעוֹר הַקַּב וְכֵן אֵין מְטַרִיחִין אוֹתוֹ לְשׁוּב לְאַחֲרָיו לְבַקֵּשׁ מִים אֲפִי הִיָּה רַחוּק מֵהֶם שִׁיעוֹר מוֹעֲטָת אֲבָל אִם הִיָּה בֵּינוֹ וּבֵין הַמִּים וְשֶׁהֵיוּ הַמִּים לְפָנָיו אַרְבַּע מִילִין אוֹ פָחוֹת אֲסוּר לוֹ לְלוֹשׁ בְּטוּמָאָה וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי עַקִּיבָא : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

הַעוֹשֶׂה עִסְתּוֹ קָבִים וְנָגְעוּ זֶה בְּזֶה, פְּטוּרִים מִן
הַחֲלָה עַד שְׁיִשׁוּכּוּ. רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר, אִם
הָרוּדָה וְנוֹתֵן לְסֵל, הַסֵּל מְצַרְפָּן **{ד}** לַחֲלָה:

ר"ע מברטנורה קב"ס. קב קב בפני עצמו: ונגעו זה בזה. אין הנגיעה מצרפתן להתחייב בחלה: עד שישוכו. שיתדבקו זה בזה כל כך שאם בא להפרידם נתלש מזה לזה: אף הרודה ונותן לסל. הרודה חלות מן התנור לאחר שנאפו ונותנם בסל: הסל מצרפן לחלה. ואף על פי שאין נושכות. והלכה כרבי אליעזר. והא דמצרכי רבנן נשיכה ורבי אליעזר נגיעה, הני מילי לצרף שני עסות יחד שאין בכל אחת פשעור, אבל לענין לתרם [מן] המקף אף נגיעה לא בעי, רק שיהיו סמוכים זה לזה. ובשלהי פרקין דאמר רבי אליעזר נותן פחות מפביצה באמצע כדי לתרם מן המקף, אלמא בעינן נגיעה לענין מקף, טהורה וטמאה שאני, מפני שהוא דבר שמקפיד על תערובתו אין הפלי מצרף: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} מצרפן. טעמא מפרש בבביתא הביאה הרי"ף בפרק אלו עוברין, דכתיב (במדבר טו) והיה באכלכם מלחם הארץ חלה תרימו, ופרש הרי"ן אלמא דזמנין דלא מחיב מעסה ומחייב בתר הכי דהוי לחם, והינו על ידי צרוף סל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם קבים הנזכרים בכאן בזו ההלכה יש [*צ"ל אין] בהם שיעור חלה ועוד נדבר על זה בזה הפרק ואמר ונגעו זה בזה ר"ל בעת האפיה שנגעו קצת ככרות לקצתם שאין חייבות בחלה עד שידבקו קצתם בקצתם דבוק יפה ורבי אליעזר אומר שאם לש בדרך הדמיון מאה כעבין אחת אחת ואפה אותם והוציאם כולן מן התנור אחת אחת ונתקבצו כולן בסל אחד אע"פ שאין נוגעות זו בזו חייב להוציא מהן החלה אחר האפיה וכן ביארו בגמרא ואמרו שאפי' כעבין שאין נושכות זו עם זו הסל מצרפן לחלה והלכה כרבי אליעזר: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

הַמְפָּרִישׁ חֲלָתוֹ קִמַּח, אֵינָהּ חֲלָה, וְגַזַּל בַּיָּד כֹּהֵן. הָעֵסָה עֲצָמָה, חֵיבֵת בַּחֲלָה. וְהִקְמַח, אִם יֵשׁ בּוֹ כִשְׁעוֹר, חֵיבֵת בַּחֲלָה, וְאַסוּרָה לְזָרִים, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרוּ לוֹ, מַעֲשֵׂה וּקְפֹשֶׁה זָקוּן זָר. אָמַר לָהֶם, אֵף הוּא קִלְקַל לְעֲצָמוֹ וְתִקּוּן לְאַחֲרִים (ו):

ר"ע מברטנורה **אינה חלה.** דראשית עריסותיכם פתיב: וגזל בידי כהן. וצריך להחזירה לפעלים, שאם תשארו בידו יהיה סבור שעסתו פטורה (ה): **העסה עצמה.** שהפריש חלתה קמח חיבת בחלה: **והקמח.** שבא ליד כהן בתורת חלה: **אם יש בו כשעור.** חמשת רבעים קמח, חיבת בחלה: **ואסורה לזרים.** כל הקמח שבא ליד כהן, וחמרא בעלמא הוא, לפי שראו שבא ליד כהן, שלא אמרו ראינו זר אוכל חלות: **וקפשה זקון זר.** חטפה זקון זר ואכלה: **קלקל לעצמו.** דאכלה ואיענש: **ותקון לאחרים.** שאחרים אוכלין ותולין בו, ומוצאים פתח להתיר, לפי שראוהו שאכל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) גמרא בפרק ב' דקדושין דף מ"ו. ופריך ותהוי תרומה ויחזר ויתרם. מי לא תנו (דמאי פרק ה משנה י) משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזר ויתרם. ומשני הא אוקימנא בתרי מני (חד נקוב וחד לא) צאית, בחד מנא לא צאית, כגון חלת קמח על קמח: (ו) **ותקון לאחרים.** שהאחרים העושין פן על פי הוראתו הרי הם שוגגין ולא מזידין, שזקון זה לא קטל קנא באגמא הנה אלא חכם הנה, שפן זקון בלשון הקדש חכם כמאמרם בנהדרת פני זקון (קדושין לב: [עיקר תוי"ט]).

רמב"ם העיסה עצמה חייבת בחלה. ענינו שאם לש מה שנשאר מן הקמח אחר שהוציא ממנה קמח ונתכוין להיות אותו הקמח חלה שאותה עיסה חייבת בחלה ואותו הקמח אם יש בו חמשת רבעים שהוא שיעור חלה כמו שיתבאר ולש אותו שהוא חייב גם כן בחלה ואותה חלה אסורה לזרים כדין כל חלה ולא נאמר זו העיסה אינה חייבת בחלה כיון שהקמח שלה לחלה היתה בו הכונה ולא יתקיים זה אלא כשהוציא החלה מן העיסה וכאילו אותה חלה הראשונה על כל הקמח הוציאה ר"ל על כל מה שנלוש ממנה ועל הקמח שהוציאו חלה:

אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר. וקפשה כמו וכבשה וכן באה זאת המלה במקומות בענין אחר וענין אכילתו אותה ראייה שאינה בכלל חלה וכי זה הקמח שהוציאו חלה אינו חייב בחלה חיוב גמור לפי שאילו היה חייב כשאר העיסות לא היה ראוי לזר שיכבוש אותה חלה לעצמו:

אמר להן אף הוא קלקל לעצמו. שאכל אותה חלה לפי שחטא ותיקן לאחרים שהם חשבו שלא חייב אותו הקמח חלה ובאמת שהוא חייב והוא אמרם בגמרא קלקל לעצמו ואכלה ואיענש ותיקן לאחרים דאינון אוכלין ותולין ביה והלכה כר' יהושע: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

חֲמִשֶׁת רְבָעִים קָמַח, חֲיָבִים בְּחֻלָּה. הֵם וּשְׂאֵרֵן
וְסִבֹּן וּמְרֻסָּן חֲמִשֶׁת רְבָעִים, חֲיָבִין. נֹטֵל
מְרֻסָּן מִתּוֹכֵן וְחִזַּר לְתוֹכֵן, הֵרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין:

ר"ע מברטנורה חֲמִשֶׁת רְבָעִים. שֶׁל קֵב חֲיָבִין בְּחֻלָּה, דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָּר טו) ראשית עריסותיכם, ועסת מדבֵּר הִיָּתָה עֹמֵר לְגִלְגֵּלֶת, וְהַעֲמֹר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה הוּא, הָאֵיפָה שְׁלֹשׁ סָאִין, וְהַסָּאָה שְׁשֶׁה קָבִין, הֵרִי שְׂמֹנֶה עֶשְׂרֵי קָבִין בְּאֵיפָה, וְהַקֵּב אַרְבָּעָה לָגִין, הֵרִי שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם לָגִין. עֲשִׂירִית שְׁבַעִים שְׁבַעָה לָגִין, וְעֲשִׂירִית שְׁנַיִם לָגִין הוּא בִּיצָה וְחֹמֶשׁ בִּיצָה, שֶׁהֲלֵךְ הוּא שְׁשֶׁה בִּיצִים. כְּשֶׁבָאוּ לִירוּשָׁלַיִם וְהוֹסִיפוּ שְׁתוּת עַל הַמִּדּוֹת נִמְצָא שְׁשֶׁה לָגִין [הם] חֲמִשָּׁה, (וְלֹג הַשְּׁבַעָה) [וְלֹג הוּא] חֲמִשָּׁה בִּיצִים, שֶׁכֹּל שְׁשֶׁה נֶעֱשִׂים חֲמִשָּׁה, וּבִיצָה וְחֹמֶשׁ בִּיצָה נֶעֱשִׂית בִּיצָה. נִמְצָא הָעֹמֵר שֶׁהִיָּה בְּמִדְבָּר שְׁבַעָה לָגִים וּבִיצָה וְחֹמֶשׁ בִּיצָה, נֶעֱשֶׂה בִירוּשָׁלַיִם שְׁשֶׁה לָגִין. כְּשֶׁבָאוּ לְצִפּוּרֵי וְהוֹסִיפוּ שְׁתוּת עַל הַמִּדּוֹת שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, נֶעֱשׂוּ הַשְּׁשֶׁה לָגִין חֲמִשָּׁה. וְהֵינּוּ חֲמִשֶׁת רְבָעִים קָמַח. וְנִקְרְאוּ הַלָּגִין רְבָעִים, לְפִי שֶׁהֲלֵךְ הוּא רִבַּע הַקֵּב, שֶׁהַקֵּב אַרְבָּעָה לָגִין: **הוּ וּשְׂאֵרוֹ.** הַשְּׂאֵר שְׁנוֹתְנִין לְתוֹכֵן: **וְסִבֹּן.** הוּא הַדֵּק: **מְרֻסָּן.** הוּא הַגֶּס. כִּלְוֹ מְצֻטְרָפִין עִם הַקָּמַח לְהַשְׁלִים הַשְּׂעוֹר, שֶׁכֵּן עָנִי אוֹכֵל פְּתוֹ בְּעֶסֶה מְעֻרְבֶת עִם סִבִּין וּמְרֻסָּן: **נֹטֵל מְרֻסָּן מִתּוֹכֵן**

וְחִזְרָה לְתוֹכָן הַרִי אֵלוֹ פְּטוּרִים. שְׂאִין דָּרָךְ עֶסָה לְהַחֲזִיר מֶרְסוֹ לְתוֹכָהּ
לְאַחַר שְׁנֵטֶל מִמֶּנָּה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם רבע. הוא רובע הקב אבל אתה חייב לדעת כי הרבעים הנזכרים בכאן במס' חלה והקבים הנזכרים אינם הקבים שקדם לנו שיעור מדתם ואין הרובע הנזכר בזו ההלכה בשיעור חלה הוא הרובע קב הנזכר בזו המס' ועוד אין הקבים הנזכרים בזו המס' כולם שוין וכבר בארנו במסכת עדיות (פ"א) כל זה ר"ל שיעור המדות בענין שיעור חלה וכמו כן כל זה כי חמשת רבעים הנזכרים בכאן יותר מקבים האמורין למעלה באמרו יעשנה קבים ולא יעשנה בטומאה אבל הם הקבים שאמרו העושה עיסתו קבים ושאלו החמשה רבעים שיעורם מן הקב הנזכר במשנה בזולת זה המקום שקדם לנו שיעורם בסוף פאה קב ושמנה עשירות הקב וממה שזכרנו לך בסוף פאה מן המדות יתבאר לך שמדת הקב הנזכר ארבע אצבעות על ארבע אצבעות ברום עשר אצבעות ושמנה עשירות האצבע נמצא לפי זה החשבון שהמדה שהיא חייבת בחלה צריך שתהיה מדתה עשרה אצבעות על עשרה אצבעות ברום שלשה אצבעות ועשירית אצבע ועשירית אצבע וחלק מאלפים וחמש מאות מן האצבע וכל זה בדיוק וכבר בארנו בסוף פאה כי האצבע שמשערין בו המדה הוא הגודל אם כן כל המדה שיהי' בחללה זה השיעור הנזכר יתחייב בחלה אבל אם באנו לשער מה שתכיל זאת המדה במשקל ישתנה כפי שינוי דבר המדוד לפי שאין כובד המשקל השעורים והחטים שוה ולא מיני הקמח כולם משקלם שוה אע"פ שהם ממין אחד ולא נתנו לו שיעור חלה במשקל אלא במדה כמו שתראה והנותן שיעור חלה בשיעור המשקלים טועה ומקום טעותו גלוי מאד אלא אם נתן זה בקרוב במין רמוז אליו ואמרם ושאורן ומורסנן רוצה בו כי המורסן והשאור שבקמח מצטרפין לה' רבעים קמח וכשמסירין המורסן מן הה' רבעים קמח ואח"כ מחזירין אותן לתוך הקמח פטורה לפי שהמורסן אינו חייב בחלה למה שאמר הכתוב עריסותיכם דרך עיסה : (רמב"ם)

פּרָק ב - מִשְׁנָה ז

שְׂעוֹר הַחֻלָּה, אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. הָעוֹשֶׂה
עֶסָה לְעֶצְמוֹ, וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתֵּהּ בָּנוּ, אֶחָד
מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. נִחְתָּוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמִכָּר

בְּשׁוּק, וְכֵן הָאִשָּׁה שָׁהִיָּא עוֹשֶׂה לְמִכָּר בְּשׁוּק,
אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה. נְטִמַּאת עֲסָתָה שׁוּגְגַת
אוּ אֲנוּסָה, אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה. נְטִמַּאת
מְזִידָה, אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, כְּדִי שְׁלֵא יְהִיָּא
חוּטָא נְשָׁכָר :

ר"ע מברטנורה אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. לְפִי שְׁבַעל הַבֵּית עֲסָתוֹ מְעוּטָה,
וּבְפָחוֹת מֵאֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֵין בָּהּ כְּדִי מִתְּנָה, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה
תִּתְּנוּ, שְׂיִהְיָא בּוֹ כְּדִי נְתִינָה : וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ. אֶף עַל פִּי שְׁעוֹשֶׂה
עֲסָה מְרֵבָה לֹא פְּלוּג בְּעֵסֶת בְּעַל הַבֵּית : נְחַתּוּם הָעוֹשֶׂה לְמִכָּר בְּשׁוּק.
עֲסָתוֹ מְרֵבָה, וּבְאֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה יֵשׁ בָּהּ כְּדִי מִתְּנָה : וְכֵן הָאִשָּׁה
הָעוֹשֶׂה לְמִכָּר. אֶף עַל פִּי שְׁעֵסֶתָה מְעוּטָה לֹא פְּלוּג בְּפֶת הָעֵשׂוּי לְמִכָּר :
נְטִמַּאת. הוֹאִיל וְלִשְׂרָפָה עוֹמְדָת, אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם מה שחייבו לבע"ה אחד מכ"ד לפי שהוא לש עיסה קטנה וצריך
להוציא שיעור שיהיה ראוי לתתו לכהן כמו שאמר הש"י תתנו שיהא בו
כדי נתניה וע"כ אין ראוי להיות פחות מחלק מכ"ד מן השיעור המשוער
לחלה שהוא חמשת רבעים אבל הנחתום שהוא לש הרבה אפי' חלק
מארבעים ושמנה הוא שיעור שיש בו כדי נתניה ועוד נתנו טעם אחר מפני
מה נתנו שעור לבעל הבית חלק מעשרים וארבעה לפי שענין הוצאת החלה
הוא נתון לאשה והאשה עינה רעה וכשמטריחין אותה להוציא חלק
מעשרים וארבעה ולוואי שתוציא חלק מארבעים ושמנה והעושה עיסה
למשתה בנו אע"פ ששיעורו רב והוא דומה לנחתום חייב להוציא חלק
מעשרים וארבע כדי שלא תשתנה חלת בעל הבית וכמו כן לא נתן הפרש
בחלת נחתום שתהיה חלק מארבעים ושמנה ואפילו תהיה זו המוכרת אשה
ותלוש בביתה כמו בעל הבית. ונתן שיעור (תרומה) טמאה מעט לפי שהיא
לשרפה עומדת ולא נשתדל להרבות טומאה בקדש :

שלא יהא חוטא נשכר. פי' שלא ירויח החוטא שטמאה ויוציא פחות ממה
שהיה מוציא אלו לא עבר וטמאה : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ח

רבי אליעזר אומר, נטלת מן הטהור על הטמא. כיצד, עסה טהורה ועסה טמאה, נוטל כדי חלה מעסה שלא {ז} הורם חלתה, ונותן פחות מכביצה באמצע, כדי שיטל מן המקור. וחכמים אוסרין:

ר"ע מברטנורה נטלת מן הטהור על הטמא. ולא חישינן שפא יגעו זה בזה: נוטל כדי חלה. שעור חלה שצריך לטל מן הטהור והטמא, נוטל מאותה עסה הטהורה שלא הורמה חלתה: ונותן פחות מכביצה באמצע. בין הטמאה והטהורה, דפחות מכביצה אינו מטמא {ח}, ומניח החלה על אותו פחות מכביצה המחבר בין הטמאה והטהורה, שאין החלה מקבלת טמאה בכך: כדי שיטל מן המקור. שיתיה הטמאה מחברת לטהורה על ידי אותו פחות מכביצה, וכאלו הטמאה וטהורה עסה אחת: וחכמים אוסרין. לטל מן הטהורה על הטמאה, דחישינן שפא יגע זו בזו, אלא נוטל מן הטהור לעצמו ומן הטמא לעצמו. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} שלא הורמה חלתה. כדי להפריש מן החיוב על החיוב. הר"ש: {ח} כלומר אף על פי שהיא פחות מכביצה הרי היא מקבלת טמאה, וכדתנן בריש פרק ב' דטהרות, ושם אאריך בזה בסיעתא דשמיא. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם א"ר אליעזר. שנוטל אדם מעיסה טהורה שלא הורמה חלתה שיעור תרומה החייבת לעיסה טמאה ולעיסה טהורה ואח"כ נוטל פחות מכביצה מעיסה טמאה ומחלקה ונותן בצדה מצד אחד עיסה טהורה ובצדה מצד ב' עיסה טמאה ויהיה אותו החלק שהוא פחות מכביצה באמצע ואחר כך יניח השיעור שבו שיעור שתי חלות על אותו החלק הטמא שהוא פחות מכביצה ומוציאו לשם חלה על שתי העיסות ואז יהיה תורם מן המוקף כיון שכל אותם השיעורי דבקים זה בצד זה ותהיה החלה טהורה והעיסה טהורה ג"כ עומדת בטהרתה לפי שכל אחת מהם לא נגעה אלא בפחות מכביצה מאוכל טמא וכבר זכרתי לך כי מה שהוא פחות מכביצה מאוכל טמא שאינו מטמא טומאת אוכלים ועוד יתבאר זה ויתברר במסכת טהרות וחכמים

אוסרין אלא שיוציא מן העיסה עצמה *והלכה כחכמים וכבר קדם לך
שאסור להוציא מן הטהור על הטמא : (רמב"ם)

ג

פרק

פרק ג - משנה א

אֹכְלִין עָרָאֵי מִן הָעֵסָה, עַד שֶׁתִּתְגַּלְגַּל בְּחֻטִּים
וְתִטְמָטְמוּ בְּשַׁעוּרִים {א}. גִּלְגָּלָהּ בְּחֻטִּים
וְטִמְטָמָהּ בְּשַׁעוּרִים, הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיֵּב מִיָּתָהּ.
כִּיּוֹן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת אֶת הַפִּי, מִגִּבְהַת חִלְתָּהּ,
וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם חֲמִשָּׁה רְבָעֵי קָמַח :

ר"ע מברטנורה **אֹכְלִין עָרָאֵי עַד שֶׁתִּתְגַּלְגַּל**. שֶׁתִּתְעַרְבַּ יָפָה, לְפִי שֶׁאֵין שָׁם
עֵסָה עָלֶיהָ קִדְּם גִּלְגוּל: **וְתִטְמָטְמוּ בְּשַׁעוּרִים**. לְפִי שֶׁעֲשֵׂת הַשַּׁעוּרִים
מִתְפַּרְדֵּת וְאֵינָה מִתְעַרְבֶת יָפָה כְּעֵסָה שֶׁל חֻטִּים, אֶלָּא מִטְמָטְמוּ בִּיד {ב}:
חַיֵּב מִיָּתָהּ. דְּנִגְמָרָה מְלֹאכְתָּהּ, וְטָבֵל הוּא בְּמִיתָה: **מִגִּבְהַת חִלְתָּהּ**.
תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא בְּעֵסָה טְהוֹרָה לְמַהֵר לְהַפְרִישׁ חֲלָה בְּטְהוֹרָה, שֶׁמָּא
תִּטְמָא הָעֵסָה, דְּעֵקֶר מִצְוָה הִיא לְהַמְתִּין עַד אַחַר גְּמַר לִישָׁה: **וּבִלְבָד**
שֶׁיִּהְיֶה שָׁם חֲמִשָּׁת רְבָעִים קָמַח. שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּמִים, דְּבִפְחוֹת מֶהֶן לֹא
הִגִּיעָה הָעֵסָה לְכָלֵל חִיּוּב חֲלָה. וְאֵית סְפָרִים דְּגָרְסִי וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה
שָׁם חֲמִשָּׁת רְבָעִים קָמַח, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא יִשְׁאַרוּ חֲמִשָּׁת רְבָעִים קָמַח שֶׁלֹּא
נִתְעַרְבוּ בְּמִים, דְּאִם נִשְׁאַרוּ חֲמִשָּׁת רְבָעִים לֹא נִפְטְרוּ בְּחֲלָה שֶׁהַפְרִישׁ

קָדָם שְׁנַתְגַלְגְלוּ. וּבִירוּשָׁלַיִם מוֹכִיחַ שָׂאֵם אָמַר הָרִי זֶה חֵלֶה עַל הַשָּׂאֵר
וְעַל הָעֵסָה, וְעַל הַקֶּמַח הַנִּשְׂאָר לְכַשְׁתִּתְגַלְגַּל הָעֵסָה כְּלֵה תִתְקַדֵּשׁ זֶה
שְׂפִידֵי לְשֵׁם חֵלֶה, הָרִי זֶה מִתָּר [ג]. וְכֵן יִלְמַד אָדָם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְנָשִׂים
לֵאמֹר כֵּן כְּשִׁמְפְרִישׁוֹת חֵלֶה מִיָּד אַחֵר גְּלוּל הָעֵסָה קָדָם עָרִיכַת הַלֶּחֶם:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] ותטמטם בשעורים. וְהַכֶּסֶם מִן כַּחֲטִין. וְשִׁבְלַת שׁוּעַל וְשִׁיפּוֹן
כְּשִׁעוּרִים. הַר"ם: [ב] וְלִפִּי זֶה לְשׁוֹן מִטְמֵטֵם הוּא מְלִשׁוֹן אֲרָמִי, כְּמוֹ טְמוֹנוֹן
פְּלִשְׁתִּי בְּפָרֶשֶׁת תּוֹלְדוֹת. וְיוֹתֵר נִרְאֶה לִּי מֵה שֶׁפָּתַב הַרְא"שׁ לִפִּי שְׂאִין עֵסַת
הַשְּׁעוּרִים נִדְבָקֶת יָפָה, לְפִיכֹךְ נִקְרְאֶת לִישְׁתָּה טְמוֹטִים: [ג] וְאִף עַל גַּב דְּחֵלֶה
זֶה לֹא הָיָה מְקוֹף לְקֶמַח הַמִּתְעַרֵּב בְּעֵסָה אַחֵר כֹּךְ, מִכָּל מְקוֹם כִּינּוּן דְּהוּי עֶקֶר
הָעֵסָה מְקוֹף סְגִי בְּהַכִּי. הַר"שׁ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם עד שתתגלגל. פי' עד שתתערב:

ותטמטם. פי' שידבקו חלקם קצתם בקצתם עד שיהיו גוף אחד:

האוכל ממנו חייב מיתה. לפי שהוא טבל והטבל במיתה:

כיון שהיא נותנת המים מגבהת חלתה. ואף על פי שנשאר מן הקמח בעריבה
קצת שלא נלוש ולא נתערב ובתנאי שלא יהיה באותו הקמח שלא נלוש ולא
נתערב שיעור חמשה רבעים שהוא שיעור חלה וכשאמר הרי זו חלה על
העיסה ועל השאור ועל הקמח שנשתייר בה לכשתעשה כלה תתקדש זו
שבידו לשם חלה הרי זה מותר וכן נתבאר בגמרא: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

נְדָמְעָה עֵסָתָה עַד שֶׁלֹּא גְלָגְלָהּ, פְּטוּרָה,
שֶׁהַמְדָּמְעַת פְּטוּר. וּמִשְׁגָּלְגָלָהּ, חִיבָתָה. נוֹלַד לָהּ
סִפֵּק [ד] טְמֵאָה עַד שֶׁלֹּא גְלָגְלָהּ, תִּעָשֶׂה
בְּטְמֵאָה, וּמִשְׁגָּלְגָלָהּ, תִּעָשֶׂה בְּטָהֳרָה:

ר"ע מברטנורה נדמעה עסתה. נתערב בה תרומה בפחות ממאה חליון: משגלגלה חיבת. דכיון דנתחייבה בחלה כפר, תו לא פקע על ידי דמוע: עד שלא גלגלה תעשה בטמאה. כיון דאפלו אם תעשה בטרה אין הכהן רשאי לאכלה (ה) מפני ספק שנולד בה, יכול לטמאותה מיד קדם גלגול: משגלגלה תעשה בטרה. אם נולד בה ספק לאחר הגלגול אסור לטמאותה, דחליון הטבולים לחלה כחלה דמו (ו), ותרומה תלויה צריכה שמו (ז): (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ד) ספק. הינו ספק טמאה לחליון, דהא עד שלא גלגלה אפתי לאו טבולה לחלה ניהו. הר"ש: (ה) ומשמע דאי לאו הכי הוי אסור לעשות בטמאה אפלו לחליון שעדין אינם טבולים לחלה. טעמא דמכל מקום סופו לבא לידי חיוב חלה ולפיכך אסור לטמאו בידיים. ולדברי הר"מ אפלו לגרם נמי אסור: (ו) מפרש בגמרא נדה דף ז' כל שוואו מטמא חליון גזרו על ספקו משום חליון הטבולין לחלה, לאפוקי טבול יום, כיון דלא מטמא ודאו חליון, לא גזרו עליו משום חליון הטבולין לחלה: (ז) לפי לשון הגמרא שם, חליון הטבולים לחלה כחלה דמי, ואסור לגרם טמאה לחלה, אם כן אסור לגרם לה טמאה, כל שכן לטמאה בידי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נדמעה. פירוש שנתערבה בה התרומה וכבר בארנו (תרומות פ"ח מ"ה ולעיל פ"א מ"ד) כי המדומע פטור מן החלה: ואמר תעשה בטהרה ענינו שתגמר כמות שהיא ולא יקפיד בספק טומאה שנולד: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

הקדישה עסתה עד שלא גלגלה, ופדאתה, חיבת. משגלגלה, ופדאתה, חיבת. הקדישתה עד שלא גלגלה, וגלגלה הגזבר, ואחר כך פדאתה, פטורה, שבשעת חובתה היתה פטורה:

ר"ע מברטנורה עד שלא גלגלה ופדאתה. ולאחר שפדאתה גלגלה, חיבת, כיון דבשעת הגלגול לא היתה הקדש: שבשעת חובתה היתה פטורה.

דְּגִלְגוּל הַקֹּדֶשׁ פּוֹטֵר, דְּכַתִּיב עֲרִיסוֹתֵיכֶם, וְלֹא עֶסֶת הַקֹּדֶשׁ {ח} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} אף על גב דבְּפֶרֶק ב' מְשַׁנָּה ו' דְּרִישׁ לִיה, הָא אָמְרִינן בְּמִנְחוֹת דף ס"ז דְּתַרִי עֲרִיסוֹתֵיכֶם כְּתִיבִי. וְהַר"ם הֵבִיא סְפָרִי, תְּרִימוּ תְּרוּמָה, אֶת שְׁמוֹרֶם מִמֶּנּוּ קֹדֶשׁ וְהִנְשָׂאָר חֹל, וְלֹא שָׁזָה וְזָה קֹדֶשׁ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ההקדש אינו חייב בחלה למאמר הש"י תרימו תרומה ואמר בספרי את שמורם ממנו קודש והנשאר חול ולא שזה וזה קודש וזה המאמר כולו מבואר כשתבין כל מה שהקדמנו בזו הסדר : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

כִּיּוֹצֵא בּוֹ, הַמִּקְדִּישׁ פְּרוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וּפְדָאוֹ, חִיבִין. וּמִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֹת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וּפְדָאוֹ, חִיבִין. הַקֹּדֶשׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ, וּגְמָרוֹ הַגְּזָבֵר, וְאַחֲרַיִךְ פְּדָאוֹ, פְּטוּרִין, שֶׁבִשְׂעַת חוֹבָתוֹ הָיוּ פְּטוּרִין :

ר"ע מברטנורה עד שלא באו לעונות המעשרות. כל אחד כִּמְשַׁפֵּט הַמִּפְרָשׁ בְּפֶרֶק קמ"א דְּמַעֲשָׂרוֹת : וּגְמָרוֹ הַגְּזָבֵר. שֶׁנִּגְמְרוּ בְּעוֹדוֹ תַּחַת יַד הַגְּזָבֵר : שֶׁבִשְׂעַת חוֹבָתוֹ הָיוּ פְּטוּרִים. דְּכַתִּיב דִּגְנָדָה, וְלֹא דִגְנוּ הַקֹּדֶשׁ : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זו הלכה כבר קדמנו לדבר עליה בפרק רביעי מפאה ולשם נשנית אות באות : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

נְכָרֵי שְׁנֵתָן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה, פְּטוּרָה מִן
הַחֲלָה. נִתְּנָה לוֹ מִתְּנָה, עַד שֶׁלֹּא גִלְגַּל, חֵיב,
וּמִשְׁגִּלְגַּל, פְּטוּר. הָעוֹשֶׂה עֶסָה עִם הַנְּכָרִי, אִם
אֵין בְּשָׁל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁעוֹר חֲלָה, פְּטוּרָה מִן
הַחֲלָה:

ר"ע מברטנורה פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה. שֶׁאֵין גִּלְגוּלוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מְחִיב הָעֶסָה
שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים. וְכֵן עֶסָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵין גִּלְגוּל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים
פוֹטְרָתָה: **אם אין בשל ישראל כשעור**. שֶׁחֵיבִין לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה,
שֶׁהוּ חֲמִשָּׁת רְבָעִים: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זה המאמר מבואר היטב: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

גַּר שֶׁנִּתְּגֵיר וְהִיתָה לוֹ עֶסָה, נַעֲשִׂית **{ט}** עַד שֶׁלֹּא
נִתְּגֵיר, פְּטוּר, וּמִשְׁנֵתְגֵיר, חֵיב. וְאִם סָפַק, חֵיב,
וְאֵין חֵיבִין עָלֶיהָ חֲמֵשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַכֹּל
הוֹלֵךְ אַחַר הַקְּרִימָה **{יא}** בַּתְּנוּר:

ר"ע מברטנורה **ספק חיב**. מִשּׁוּם דְּהוּי סָפַק אֲסוּרָא, וּלְחַמְרָא, וּמִפְּרִישׁ
חֲלָה וּמוֹכְרָה לַכֹּהֵן **{י}**: וְאֵין חֵיבִין עָלֶיהָ חֲמֵשׁ. זֶר הָאוֹכְלָה אֵינוֹ מְשַׁלֵּם
אֶת הַחֲמֵשׁ, אֲבָל הַקֶּרֶן מְשַׁלֵּם, דְּתִשְׁלוּמֵי תְרוּמָה כְּפָרָה נִינְהוּ, הַלְכָד
מִפְּרִישׁ תִּשְׁלוּמֵי, וּמִכְּפָרִים מְסַפֵּק, וּמוֹכְרֵן לַכֹּהֵן: **אחר הקרימה בתנור**.
דְּסַבֵּר רַבִּי עֲקִיבָא אֵין גָּמַר מְלֵאכְתָּה שֶׁל חֲלָה עַד שֶׁיִּקְרְמוּ פְּנֵי הַפֶּת

בתנור, וזו היא עונתה לחלה, הלכך אם נתגייר קודם שיקרמו פני הפת בתנור, חייב בחלה. ואין הלכה כרבי עקיבא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} נעשית. הינו נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים. הר"מ: **{י}** ולפי מה שכתבתי בשם התוספות בריש דמאי, יש לומר דלהכי מוכרם לכהן, משום דהוי דבר מרבה, אחד מעשרים וארבעה, מה שאין כן תרומת מעשר אחד ממאה. עוד יש לומר דהכא עסה בחזקת פטורה קימת, מה שאין כן פרות של עם הארץ דבחזקת חייבים הן. וכחאי גונא מצינו בגמרא דחלין פרק י' לענין ממונא: **{יא}** אחר הקרימה. לכאורה דוקא הכא פליג. וכן הוא בירושלמי. אבל להר"ם בשם ספרי משמע דבכל חלה קאמר שזה גמר מלאכתה. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נעשית עד שלא נתגייר. רוצה בו נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים:

ואם נולד ספק אם קודם שנתגייר נעשית או אחר שנתגייר חייבת בחלה והאוכל אותה חלה בשוגג אינו חייב חומש לפי שהוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה וכבר ביארנו כי החלה האמיתית חייבין בה חומש:

ור' עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור. אם נתגייר קודם שיקרמו פני הפת בתנור חייב בחלה לפי שר' עקיבא סובר כי החלה מוציאה משיקרמו פני הפת ולדעתו זה היה שעת הוצאת חלה וכן נראה מדעתו בספרי אמר לשם אין מפרישין עד שתגמר מלאכתה איזה הוא גמר מלאכתה קרימתה בתנור דברי ר' עקיבא וקרימה הוא שיקפה פני הפת ויהיה לו כמין קליפה ואין הלכה כרבי עקיבא: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ז

העושה עסה מן החטים ומן הארז, אם יש בה טעם דגן, חייבת בחלה, ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח. ואם אין בה טעם דגן, אינה

חִיבַת בְּחִלָּה, וְאִין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוּבָתוֹ בְּפִסָּח :

ר"ע מברטנורה אָרְזָה. לָאוּ מִיִּן דָּגָן הוּא, וְכָל שְׂאִינֹו מִיִּן דָּגָן פְּטוּר מִן הַחִלָּה, וְאִין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוּבָתוֹ בְּפִסָּח : אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן חִיבַת בְּחִלָּה. וְאִף עַל גַּב דָּאִין בְּדָגָן כְּשֶׁעוֹר חִלָּה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כּבֵר קִדְּם לֵנוּ כִי הַחִלָּה אֵינָה חִיבַת אֵלָא מִחֻמְשַׁת הַמִּינִין וְכִמוּ כֵן אִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ בְּפִסָּח אֵלָא בְּחֻמְשַׁת הַמִּינִים וְאִין הָאוּרִז מִכֻּלָּם : (רמב"ם)

פּרָק ג - מִשְׁנֵה ח

הַנוּטֵל שְׂאֵר מֵעֶסָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חִלָּתָהּ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסָה שְׁהוֹרְמָה חִלָּתָהּ, אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר, מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן. וְאִם לָאוּ, מוֹצִיא חִלָּה אַחַת עַל הַכֹּל :

ר"ע מברטנורה אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר. אִם יֵשׁ לוֹ קִמַּח אַחֵר חוּץ מֵעֶסָה זֹו, מְבִיא קִמַּח כְּשֶׁעוֹר שְׂאֵם יִצְרָפְנוּ לְשֶׂאֵר זֶה שְׁחִיבַת בְּחִלָּה יְהִיָּה בּוֹ חֻמְשַׁת רְבָעִים שֶׁהוּא שְׁעוֹר חִלָּה, וְלֹשׁ עֶסָה וּמְעָרֵב עִם הָעֶסָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַשְּׂאֵר, וּמוֹצִיא מִמֶּנָּה כְּשֶׁעוֹר חִלָּה שְׂצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִחֻמְשַׁת רְבָעִים : וְאִם לָאוּ. שְׂאִין לוֹ קִמַּח, מוֹצִיא חִלָּה אַחַד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עַל כָּל הָעֶסָה, דְּטָבֵל אוֹסֵר בְּכֹל שֶׁהוּא בְּמִינוֹ, וְנִעֲשִׂית כְּלָה טְבוּלָה לְחִלָּה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן. בִּיאוֹר זֶה כֹּאשֶׁר אֶגִּיד לָךְ וְהוּא שֶׁמְבִיא אָדָם קִמַּח שִׁיעוּרוֹ כְּשִׁיצְרָפוּ לְאוֹתוֹ שְׂאוֹר שֶׁלֶקַח מֵעִיסָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חִלָּתָהּ שִׁיְהִיָּה הַכֹּל חֻמְשָׁה רְבָעִים שֶׁהוּא שִׁיעוֹר חִלָּה וְאַחֵר כִּדְ יַעֲרֵב הַכֹּל וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַחִלָּה הַחִיבַת לְחֻמְשָׁה רְבָעִים וְאִם אִין

לו מה שיצרף תהיה כל העיסה טבל ויוציא ממנה החלה החייבת לה אילו היתה כולה טבולה לחלה וזהו אמרם מוציא חלה אחת על הכל : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ט

כִּיּוֹצֵא בּוֹ, זֵיתֵי מְסִיק שְׁנֵתְעָרְבוּ עִם זֵיתֵי נְקוּף, עֲנָבֵי בָצִיר עִם עֲנָבֵי עוֹלָלוֹת, אִם יֵשׁ לוֹ פְּרֻנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר, מוֹצֵיא לְפִי חֶשְׁבוֹן. וְאִם לֹא, מוֹצֵיא תְרוּמָה **{יב}** וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכֹל, וְהִשָּׂאָר מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְפִי חֶשְׁבוֹן :

ר"ע מברטנורה זיתֵי מְסִיק. זֵיתִים שֶׁבַעַל הַבַּיִת מְלַקֵּט. וְלִקִּיטַת הַזֵּיתִים קְרוּיָה מְסִיקָה: **זֵיתֵי נְקוּף.** זֵיתִים שֶׁעֲנָבִים מְלַקְטִים. כְּמָה דָּאֵת אוֹמֵר (ישעיה יז) כְּנִקֵּף זֵית שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גְרָגְרִים, וְהֵם פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר: **עֲנָבֵי בָצִיר.** שְׁחִיבִים בַּמַּעֲשֵׂר: **עִם עֲנָבֵי עוֹלָלוֹת.** שְׁפֹטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר: **אִם יֵשׁ לוֹ.** טָבַל אַחֵר כִּיּוֹצֵא בָּזֶה, מוֹצֵיא מִמֶּנּוּ לְפִי חֶשְׁבוֹן כְּשֶׁעוֹר מֵה שְׁצָרִיד לְהוֹצִיא מִזֵּיתֵי מְסִיק אוֹ מֵעֲנָבֵי בָצִיר שְׁחִיבִים בַּמַּעֲשֵׂר: **וְאִם לֹא.** אִם אֵין לוֹ טָבַל אַחֵר, רוֹאִים אוֹתוֹ כְּאִלוֹ כְּלוֹ טָבַל, וּמוֹצֵיא תְרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל הַכֹּל: **וְהִשָּׂאָר מַעֲשֵׂר.** רֵאשׁוֹן: **וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי.** אוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי, אֵין מוֹצֵיא אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבוֹן. וְלֹא שְׁלֵא יִפְרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבוֹן, דְּהָא אֵי אִפְשָׁר לְהִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַד שֶׁיִּפְרִישׁ תְּחִלָּה מַעֲשֵׂר עַל הַכֹּל, וְעוֹד אֵי לֹא מִפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר עַל הַכֹּל הָרִי כֹּל מֵה שֶׁמַּעֲשֵׂר יֵשׁ בָּהֶן חֲלִין לְפִי חֶשְׁבוֹן, וְנִמְצָא מִפְּרִישׁ מִן הַפְּטוּר עַל הַחַיִּיב, אֶלָּא כֹּל הַמַּעֲשָׂרוֹת צָרִיד לְהִפְרִישׁ עַל הַכֹּל, אֲבָל אֵינוֹ צָרִיד לְתַן לְלוֹי וְלְעֲנִי אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבוֹן, וְהִשָּׂאָר מַעֲרַב עִם פְּרוֹתָיו. וְכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֵינוֹ צָרִיד לְפָדוֹת אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבוֹן, אֲבָל תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁהֵן בְּמִיתָה. כְּשֶׁמִּפְּרִישׁ עַל הַכֹּל נִמְצָאוּ חֲלִין שְׁבָהוּן מִדְּמַעֲיוֹ, וְצָרִיד שִׁיתֵּן הַכֹּל לְכַהֵן **{יג}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} מוציא תְרוּמָה. וּבְלֵי סִפְק שְׂיִכּוֹל לְחֹזֵר וְלִקְח וְלִקְנוֹת מִן הַעֲנָבִים זֵיתֵי נְקוּף הַמַּעֲרָבוֹת עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּזְכָּר בַּפָּאָה מִשְׁנָה ב' פָּרָק ה'. הַר"מ:

{יג} וְהָרִישׁ נִסְתַּפֵּק אִם יִתֵּן לוֹ בְּחִנָּם אוֹ שְׂמוֹכָר לוֹ הֵיִתֵּר לְפִי חֶשְׁבוֹן, כְּמוֹ שֶׁפִּתְבֵּתִי רִישׁ דְּמָאִי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זיתי מסיק. הם הזיתים שמלקטין בעלי בתים שהם בעלי הקרקעות וכבר ביארנו פעמים (פאה פרק ח מ"א) כי לקיטת הזיתים יקרא בלשון חכמים מסיקה וזיתי נקוף הם הזיתים שמלקטים העניים והעד כנוקף זית שנים שלשה גרגרים (ישעיה יז) זיתי נקוף והעוללות אינן חייבין במעשרות כמו שבארנו במסכת פאה (פ"א משנה ו) וכשנתערבו זיתי נקוף שאינן חייבות בתרומה ובמעשרות עם זיתי מסיק שהן חייבות בהם אם יש אצלו זיתים אחרים מלבד אותן המעורבות יוציא מהם המעשרות והתרומה החייבות לאותן זיתי מסיק המעורבות עם זיתי נקוף הפטורות וזהו ענין אמרם לפי חשבון ואם אין אצלו זיתים אחרים יוציא מן הזיתים המעורבים תרומה ותרומת מעשר החייבים לכל ונחשב הכל זיתי מסיק ומה שישאר מן הדבר המעורב יוציא ממנו מעשר ראשון ומעשר שני לפי חשבון כלומר לפי מה שיש באותו הדבר המעורב מזיתי מסיק בלבד ושיעור ההלכה כך ומפריש מן השאר מעשר ראשון ומעשר שני לפי חשבונו ומה שחייבנו שנוציא התרומה ותרומת מעשר על הכל לפי שיש בהם עון מיתה כמו שבארנו בתחלת דמאי ובלי ספק שיוכל לחזור וליקח ולקנות מן העניים זיתי נקוף או העוללות המעורבות בזיתיו או בענביו על הדרך שזכר בפאה : (רמב"ם)

פרק ג - משנה י

הַנוֹטֵל שְׂאֵר מֵעֵסֶת חֲטָיִים וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֵסֶת אֶרֶז, אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן חֵיֶבֶת בַּחֲלָה. וְאִם לֹא, פְּטוּרָה. אִם כֵּן, לָמָּה אָמְרוּ הַטָּבֵל אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא, מִיֵּן בְּמִינוֹ. וְשֶׁלֹא בְּמִינוֹ, בְּנוֹתֵן טַעַם : {טו}

ר"ע מברטנורה הנוטל שאר מעסת חטין. שלא הורמה חלתה : ואם לאו פטורה. דאין הטבל אוסרה, כיון דליכא טעם : אם כן למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא. דאמרן לעיל כשאין לו פרנסה שמביא על הכל. הני

מילי במינו, אבל שלא במינו כי האי דחטין בארו, בנותן טעם, דטעמא דטבל בכל שהוא, משום דכהתירו דחטה אחת פוטרת את הכרי {יד}, כך אסורו, והאי טעמא לא שידך אלא מין במינו : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יד} ולפי זה דוקא טבול לתרומה גדולה, אבל במעשר ראשון הטבול לתרומת מעשר לא. ומיהו התוספות הביאו בשם הירושלמי טעם אחר, משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואפלו באלף לא בטיל. וכתבו דמכל מקום איצטריך לטעמא דכהתירו כו' משום דמטעם דבר שיש לו מתירין לא היה נאסר אלא כשהבעלים בעיר, שיכולים להפריש, אבל כשאיןם בעיר אף שיכול לילך למקומם, מכל מקום כיון שיש טרח והוצאה הוי כאין לו מתירין : **{טו}** **ושלא במינו בנותן טעם**. דלא אמרו דבר שיש לו מתירין אפלו באלף לא בטיל אלא במינו : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אוסר כל שהוא מין במינו. כיצד כגון שיתערב חטה בחטה ואורז באורז ושלא במינו בנותן טעם כגון שיתערב חטים באורז וכיוצא בו : (רמב"ם)

ד

פרק

פרק ד - משנה א

שתי נשים שעשו שני קבין, ונגעו זה בזה, אפלו הם ממין אחד, פטורים. ובזמן שהם של אשה אחת, מין במינו, חייב. ושלא במינו, פטור :

ר"ע מברטנורה שְׁתֵּי נָשִׁים. אָפְלוּ הֵן מִמִּין אֶחָד פְּטוּרִים. וְאִין נְשִׁיכָה וְצָרוּף סַל מְצָרְפוֹ, כִּיּוֹן שְׁמַקְפִּידוֹת. וְאָפְלוּ לָשׁוּ שְׁנֵי קַבִּין כְּאֶחָד, כִּיּוֹן דְּסוּפֹן לְחֶלֶק פְּטוּרוֹת. וְסִתָּם מִתְנִיתִין כְּבֵית הַלֵּל דְּאֶמְרֵי קַבִּים לְחֶלֶה, וְאִינָה הֶלְכָה, דְּקִמָּא לֹן דְּחִמְשָׁה רְבָעִים הוּא שְׁעוֹר חֶלֶה: **וּבְזָמַן שָׁהֵן שָׁל אִשָּׁה אַחַת.** סִתָּם אִשָּׁה אַחַת אִינָה מְקַפְּדַת אִם הָעִסוֹת נוֹגְעוֹת זֹו בְּזֹו: **מִין בְּמִינוֹ חֵיב.** בְּנְשִׁיכָה אוֹ בְּצָרוּף סַל: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זֹו הֵהֲלָכָה עַל דַּעַת בֵּית הַלֵּל שְׁאוֹמְרִים מִקַּבִּיִּים חֶלֶה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּעַדִּיּוֹת וְכַבֵּר בְּאֶרְנוֹ אֲנַחְנוּ בְּמַה שְׁקַדְסִים (לְעִיל פ"ב מ"ו) שִׁיעוֹר חֶלֶה וְהַכּוּוֹנָה בְּזֹו הֵהֲלָכָה שִׁיְהִיָּה בְּשִׁתֵּי הָעִיסוֹת שִׁיעוֹר חֶלֶה: (רמב"ם)

פּרָק ד - מִשְׁנָה ב

אִיזָה הוּא מִין בְּמִינוֹ, הַחֲטִים אִינֹן מְצָרְפוֹת עִם הַכֵּל, אֶלָּא עִם הַכֶּסֶם. הַשְּׁעוֹרִים מְצָרְפוֹת עִם הַכֵּל, חוּץ מִן הַחֲטִים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר, שְׁאָר הַמִּינִים מְצָרְפוֹן זֶה עִם זֶה:

ר"ע מברטנורה הַחֲטִים אִינֹן מְצָרְפוֹת עִם הַכֵּל. אִם הִיוּ שְׁתֵּי עִסוֹת, אַחַת שָׁל חֲטִים וְאַחַת שָׁל מִין אַחַר מִחְמֶשֶׁת הַמִּינִים, וְאִין בְּאַחַת מֵהוֹן שְׁעוֹר חֶלֶה, וְנוֹשְׁכוֹת זֹו בְּזֹו: **הַשְּׁעוֹרִים מְצָרְפוֹת עִם הַכֵּל.** אֶף עִם הַכֶּסֶם, וְאֶף עַל גַּב דְּמִין חֲטִים הוּן, לָאוּ דְּוָקָא מִין חֲטִים אֶלָּא מִין שְׁעוֹרִים וְאֶף מִין חֲטִים, וְהַכִּי פְּרִישְׁנָא לָהּ בְּרִישׁ פְּרָק קַמָּא: **שְׁאָר הַמִּינִים מְצָרְפוֹן זֶה עִם זֶה.** כְּגוֹן כֶּסֶם וְשִׁבְלַת שׁוּעַל וְשִׁיפּוֹן. וְהֶלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זֹו הַצִּירוּף אִין עֲנִינוּ שֶׁתְּעַרְבַּ הָעִיסָה כּוֹלָה וִיְהִיָּה הַכֵּל אַחַד לְפִי שְׁכַבֵּר קַדְסִים כִּי חֲמֶשֶׁת הַמִּינִים מְצָרְפוֹן זֶה עִם זֶה אֲבֵל עֲנִינוּ שִׁיְסַדְרוּ עִיסָה אֲצֵל עִיסָה אַחֶרֶת וְתַדְבֵּק בָּהּ כְּמוֹ שְׁאֵמַר נִגְעוּ זֶה בְּזֶה וְרוּצָה בְּאֶמְרוֹן שְׁאָר הַמִּינִים שְׁאָר חֲמֶשֶׁת מִינִין וְהֵם שְׁבוֹלַת שׁוּעַל וְכוּסְמִין וְשִׁיפּוֹן וְהֵלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

שְׁנֵי קָבִים, וְקָב אֶרֶז אוֹ קָב תְּרוּמָה {א} בְּאִמְצָע {ב}, אֵינָן מְצֻטְרָפִין. דָּבָר שֶׁנִּטְלָה חֶלְתּוֹ בְּאִמְצָע, מְצֻטְרָפִין, שְׁכָבֵר נִתְחַיֵּב בַּחֲלָה :

ר"ע מברטנורה **שְׁנֵי קָבִין**. שֶׁל אֶחָד מִחֲמִשָּׁת הַמִּינִים שֶׁחַיִּבִין בַּחֲלָה : וְקָב אֶרֶז אוֹ תְרוּמָה. שֶׁאֵין חַיִּבִין בַּחֲלָה, בְּאִמְצָע : אֵין מְצֻטְרָפִין. לְהִתְחַיֵּב בַּחֲלָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **וְקָב אֶרֶז וְכו'.** יְרוּשְׁלָמִי אֵלּוּ תֵּנָן אֶרֶז וְלֹא תֵּנָן תְּרוּמָה, הִנֵּה אֶמְרִינָן אֶרֶז עַל יְדֵי שֶׁאֵינּוּ מִמִּינוֹ אֵינּוּ מְצֻטְרָפִין. וְאֵלּוּ תֵּנִי תְרוּמָה וְלֹא תֵּנִי אֶרֶז, הִנֵּה אֶמְיָנָא תְרוּמָה עַל יְדֵי שֶׁאֵין נִגְרָרֶת אֵינּוּ מְצֻטְרָפִין, כְּלוּמַר אֶרֶז נִגְרָר כְּדִתְנִין לְעִיל דָּאִם יֵשׁ בּוֹ טַעַם דָּגוֹן חַיֵּב בַּחֲלָה. הַר"שׁ : {ב} **בְּאִמְצָע**. נוֹשֵׁד זֶה בְּזֶה. הַר"ם וְהַר"שׁ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר קִדְּם לָנוּ כִּי הָאֹרֶז וְהַתְרוּמָה אֵינָן חַיִּיבִין בַּחֲלָה וְזֶהוּ כִּשְׁהוֹן נוֹשְׁכִין זֶה בְּזֶה וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְשִׁנּוֹת לָךְ עֲנִין אִמְרָם קִבִּיִּים שִׁיעוֹר חֲלָה כִּי כִּבֵּר זָכְרָנוּהוּ : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

קָב חֶדֶשׁ וְקָב יָשׁוּן שֶׁנִּשְׁכּוּ זֶה בְּזֶה, רַבִּי יִשְׁמַעֵאל

אומר, יטל מן האמצע, וחכמים אוסרים, הנוטל חלה מן הקב, רבי עקיבא אומר, חלה. וחכמים אומרים, אינה חלה:

ר"ע מברטנורה יטל מן האמצע. במקום שנושכין זה את זה, נמצא מפריש משתייהן: וחכמים אוסרים. שהרואה סבור שמתר לתרם ולעשר מן החדש על הישן ומן הישן על החדש (ג). והלכה כחכמים: מן הקב. שאין בו שעור חלה: רבי עקיבא אומר חלה. והוא שהשלים (ד) על העסה אחר כן כשעור חלה, דכיון שנשלים השעור הויא חלה למפרע: אינה חלה. כיון שבשעה שהפרישה היתה העסה פטורה. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ג) כד מפרש בירושלמי מכח קשיא, דכמו דחטין וכסמין שהן שני מינים על ידי שהן דומין מצטרפין, חדש וישן לא כל שכן. ואסורא דאין תורמין מן החדש כוי תנן לה במשנה ה' פרק קמא דתרומות: (ד) דאי לא תימא הכי תקשה דידיה אדידיה ממשנה ג' פרק ב'. ירושלמי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וחכמים אוסרים. נאמר על העיקר שקדם במסכת תרומות (פ"א מ"ה) אין מפרישין מן החדש על הישן ומן הישן על החדש: ואמר מן הקב רוצה בו פחות משיעור חלה לדעת חכמים אבל בית שמאי אומר מקב חלה כמו שיתבאר בעדיות ונטה ר' עקיבא לדעת שמאי מעט והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ה

שני קבין שנטלה חלתו של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו, חזר ועשאו עסה אחת, רבי עקיבא פוטר, וחכמים מחיבין. נמצא חמרו קלו:

ר"ע מברטנורה רבי עקיבא פוטר. ואזדא לטעמיה דהדרא והויא חלה למפרע: נמצא חמרו קלו. חמרו של רבי עקיבא דאמר לעיל בנוטל חלה

מקב דְהוּיָא חֵלָה וְקִדְשָׁהּ, גוֹרֵם לוֹ לְהַקְלֵל וְלִפְטֹר בְּשָׁנֵי קָבִים שְׁנִטְלָה חֵלְתוֹ שֶׁל זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְשֶׁל זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם ר' עקיבא פוטר על העיקר שקדם לך מדעתו כי מי שהוציא חלה מקב אחד נקראת חלה וחכמים מחייבין לפי שהם אומרים במי שהוציאה מקב אחד אינה חלה :

נמצא חומר קולו. חזר על דעת ר"ע לפי שחומרא שהחמיר ואמר בחלה שהוציא מקב אחד קדש ואסורה לזרים הכריחו לומר בשני קבים הנזכרים בכאן פטורה מן החלה וזו היא קולא : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ו

נוטל אדם כְּדֵי חֵלָה מֵעֶסָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חֵלְתָהּ, לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטְהָרָה, לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ חֵלֶת דְּמָאֵי עַד שְׁתַּסְּרַח. שְׁחֵלֶת דְּמָאֵי נְטִילַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וְשֵׁלֵא מִן הַמְּקוֹף :

ר"ע מברטנורה נוטל אדם כְּדֵי חֵלָה וְכוּ'. הַרוּצָה לְלוּשׁ כְּמָה עֲסוֹת שֶׁל דְּמָאֵי טְמֵא, יָכוֹל לְקַבֵּעַ חֵלְתָן מֵעֶסָה טְהוֹרָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חֵלְתָהּ, וְשִׁתְּהִיָּה זֹאת הָעֶסָה הַטְּהוֹרָה קְבוּעָה לְחֵלָה עַל כָּל עֲסוֹת שְׁיִלוּשׁ מִן הַדְּמָאֵי הַטְּמֵא : עַד שְׁתַּסְּרַח. עֶסָה זוֹ וְלֹא תִהְיֶה רְאוּיָה לְמֵאֲכֹל אָדָם. שְׁבִדְמָאֵי הַקְלוֹ לְתֵרֵם מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא וְשֵׁלֵא מִן הַמְּקוֹף, וְהַקְלוֹ נְמִי לְתֵרֵם מִן הָרַע עַל הַיָּפָה. וְחֵלֶת דְּמָאֵי הִינּוּ הַלּוֹקֵחַ תְּבוּאָה מֵעַם הָאָרֶץ וּמֵאֲכִילָהּ לְעַנְיִים וְלְאֲכֻסְנֵיָא, כְּדַתְנֵן מֵאֲכִילִין אֶת הָעַנְיִים דְּמָאֵי וְאֶת הָאֲכֻסְנֵיָא דְּמָאֵי. וְחֵלָה שְׁמִפְּרִישִׁים מְמַנְהָ הִיא חֵלֶת דְּמָאֵי **(ה)** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ה)** וְתִימָה לְפָרוּשׁוֹ דְּהַרִי וְדָאֵי לֹא הַפְּרָשָׁה הַחֵלָה, שְׁהַרִי עֲדִין לֹא נִתְחַיְבָה בְּחֵלָה כְּשֶׁהִיָּתָה הַתְּבוּאָה בְּיַד עַם הָאָרֶץ, וּמָאֵי סִפְקַ חֵלָה אֵיכָא. וְהַר"שׁ כָּתַב זֶה לְשׁוֹנוֹ, תִּימָה, דְּבִלּוֹקֵחַ עֶסָה אוֹ לְחֵם מֵעַם הָאָרֶץ, הֵיכֵן מְצִינוּ

דְּנַחֲשָׁדוּ עַמֵּי הָאָרֶץ עַל הַחֲלָה, וְהָלֹא לֹא נַחֲשָׁדוּ אֶתְרוּמָה גְדוֹלָה, וּמֵאֵי שָׁנָא חֲלָה, דְּהָא דְנַחֲשָׁדוּ עַל הַמַּעֲשֵׂר מִשּׁוּם דְּסַבְרֵי דְלֹא הוּי בְּמִיתָה כּוּי, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּחֵלֵת דְּמֵאֵי הֵינּוּ שְׁלֵקַח תְּבוּאָה מֵעַם הָאָרֶץ וְיִטְחֲנָה וְאַפְאָה וְהוֹצִיא מִמֶּנָּה חֲלָה, וְהַחֲלָה אֲסוּרָה לְכַהֵן עַד שְׁיִפְרִישׁ מִמֶּנָּה מַעֲשֵׂר וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר כְּדִין דְּמֵאֵי כּוּי, וּבְאוֹתוֹ תִּקּוֹן מְנִיחַ לְהֵיטֵר מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ כּוּי. וְעַיִן עוֹד. וְהַתּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים מְיֻשָּׁב מֵלֵת דְּמֵאֵי, תְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמֵאֵי שְׁבִיד כְּהֵן, כִּיּוֹן שְׂאִינוּ וְדֵאֵי תְרוּמָה חֲיָב לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה. וְכֵן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁבִיד יִשְׂרָאֵל, דְּקִימָא לָן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פְטוּרָה מִן הַחֲלָה לְרַבֵּי מֵאִיר דְּסַבְרֵי לֵיהּ מָמוֹן גְּבוּרָה הוּא, אָבֵל בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁל דְּמֵאֵי הוּא סַפֵּק: (עֵיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם אומר בכאן שלוקח אדם שיעור מן העיסה והוא טהור ומצניעו להיות חלה על עיסות אחרות שילוש מן הדמאי אפי' יהיו אותן העיסות טמאות לפי שהעיקר אצלנו מה שזכר חלת דמאי ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר עד שתסרח חוזר על כדי חלה שהוציא בטהרה לפי שהוא מפריש עליה עד שתסרח ותפסד ולא תהיה ראויה לאכילת אדם: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ז

יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֶרֶיִסִין לְנֹכָרִים בְּסוּרֵיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחִיב פְּרוֹתֵיהֶם בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשַׁבְּעִית, וְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל פּוֹטֵר. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שְׁתֵּי חֲלוֹת בְּסוּרֵיָא. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, חֲלָה אַחַת. אַחְזוּ קָלוּ שֶׁל רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְקָלוּ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. חֲזָרוּ לְנִהוּג כְּדַבְּרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּשְׁתֵּי דָרְכִים:

ר"ע מברטנורה בסוריָא. אַרְצוֹת שְׁכַבֵּשׁ דָּוִד, וְאֵינָה קְדוּשָׁה כְּקִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל [1]: **רבי אליעזר מחיב וכו'.** קִסְבֵּר עָשׂוּ סוּרֵיָא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעַנְנֵן מַעֲשָׂרוֹת וּשְׁבִיעִית: **ורבן גמליאל פוטר.** דְּסַבְרַ לֹא עָשׂוּ סוּרֵיָא כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵינוּ חֲיָב בְּמַעֲשָׂרוֹת בְּסוּרֵיָא אֶלָּא בְּזָמַן שֶׁהִקְרַקַע שֶׁל

ישראל ואין לעובד פּוֹכְבִים חֶלֶק בוֹ: רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שְׁתֵּי חִלּוֹת בְּסוּרְיָא. כְּדֶרֶךְ שְׁמִפְרִישִׁים שְׁתֵּי חִלּוֹת בְּחוּצָה לְאַרְץ, הָאֶחָת נִשְׂרָפֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא טְמֵאָה בְּטִמְאַת אֶרֶץ הָעַמִּים [ז], וְהַשְּׁנִית תִּנְתֵּן לִכְהֹן כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת חִלָּה מִיִּשְׂרָאֵל: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר חִלָּה אַחַת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמִיהָ דְאָמַר עָשׂוּ סוּרְיָא כְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְאִין עֲפָרָה מִטְמֵא כְּעַפְרָא אֶרֶץ הָעַמִּים, הִלְכְּדָּ חִלָּה אַחַת וְתוֹ לֹא: אַחֲזוּ קִלּוֹ שֶׁל רַבֵּן גַּמְלִיאֵל. דְּפוּטֵר סוּרְיָא מִמַּעֲשָׂרוֹת וּשְׁבִיעִית: וְקִלּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. דְּאוֹמֵר בְּסוּרְיָא חִלָּה אַחַת. וְאֵנָּן קִימָא לָן שֶׁהַעוֹשֶׂה כְּקִלֵי דְמַר וְכְקִלֵי דְמַר רְשַׁע, הִלְכְּדָּ חֲזָרוּ לַעֲשׂוֹת כְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּשְׁתֵּי דְרָכִים, שְׂאִין סוּרְיָא כְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא לְעַנְיָן מַעֲשָׂרוֹת וּשְׁבִיעִית כְּשֵׁישׁ לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים חֶלֶק בְּקִרְקַע, וְלֹא לְעַנְיָן חִלָּה. וְכֵן הִלְכָּה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ז] וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בִּירוּשְׁלָמִי, לְפִי שֶׁהִיָּה דוֹד מְנִיחַ סְפָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְכַבֵּשׁ סְפָרֵי חוּצָה לְאַרְץ, אֲבָל אֵלּוּ כָּבֵשׁ כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן לְגִבּוֹלוֹתֶיהָ וְאַחַר כֵּן כָּבֵשׁוֹ הָיָה כְּבוּשׁוֹ כְּמוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר. וּמְפָרֵשׁ הַר"מ כִּיִּין שֶׁהִיָּה מְלֻדָּ יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי בֵּית דִּין הַגְּדוֹל הָיָה עוֹשֶׂה, שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא מְכַבּוּשׁ מְלֻדָּ יִשְׂרָאֵל אוֹ נְבִיא מְדַעַת רַב יִשְׂרָאֵל, וְאִם יַחֲדִיד אוֹ שֶׁבֵט כָּבֵשׁוֹ אֲפֹלוּ בְּאַרְץ שְׁנַתְנָה לְאַבְרָהָם אֵינָה נִקְרָאת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיִּנְהַגוּ בָּהּ כָּל הַמִּצְוֹת: [ז] פְּרוּשׁ שְׁחַכְמֵי הַמְּשֻׁנָּה בִּימֵי הַבַּיִת גָּזְרוּ טְמֵאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים בִּימֵיהֶם, מְשׁוּם שֶׁהָעַמִּים הָהֵם לֹא יָדְעוּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וְלֹא חֲשָׁשׁוּ לְקַבְּרֵי מִתֵּיהֶם בְּמָקוֹם מִיַּחַד כְּאֲשֶׁר בִּימֵים אֵלֶּה, אִם כֵּן הָיָה כָּל אֶרֶץ סִפְקָא קָבֵר וּמְטֵמָא טְמֵאָת בֵּית הַפָּרֶס. עֵינָן בִּירוּרָה דְעָה (סִימָן שֶׁסֶט סְעִיף ב) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְכָל אֶרֶץ הָעַמִּים כּוֹי פְּרוּשׁ בְּזִמְן שֶׁהִיָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּטַהֲרָה הָיָה אֶסוּר לִכְהֹן לִילֻדָּ (אוֹ לְהוֹצִיא טְהוֹרוֹת) מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ הָעַמִּים שֶׁהִיָּה חוּצָה לְאַרְץ, שֶׁהִיָּה הָעוֹבֵדֵי פּוֹכְבִים קוֹבְרִים מִתֵּיהֶם בְּכָל מָקוֹם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם לנו כי סוריא הם הארצות שכבש דוד שלא מארץ ישראל וכבר בארנו במסכת דמאי (פ"ו מ"א) שפירות סוריא אינן חייבות במעשרות אלא למי שלקט אותם פירות מקרקע שלו ואחוזתו ובארנו טעם בזה ואומר בכאן שאם היו ישראל ונכרי שותפין בקרקע מארץ סוריא ר"א מחייב אותם במעשרות כי סוריא לדעתו כמו א"י בזה הענין כיון שיש לו שותפות בקרקע ונתחייב במעשרות רבן גמליאל פוטר לפי שהיא אצלו קרוב מחוצה לארץ ואינו חייב במעשרות עד שיהיה הקרקע כולו שלו ולא יהיה לנכרי חלק בו כמו שבארנו במסכת דמאי: ומה שאמר ר"נ שתי חלות בסוריא. נמשך אחר עיקרו כי סוריא דיניה קרובים מדיני חוצה לארץ וחייב אדם להוציא בה שתי חלות מן העיסה כמו שהוא חייב בחוצה לארץ האחת תשרף מפני שהיא טמאה לפי שהיא כחוצה לארץ והשני תנתן לכהן כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל כמו שנתבאר לקמן ועוד יתבאר זה במקומות כי עפר חוצה לארץ שורפין עליו תרומה:

ורבי אליעזר אומר חלה אחת. לפי שסוריא אצלו כמו ארץ ישראל ברוב הדינים ואינו סובר שעפרה מטמא כמו חוצה לארץ על כן אינה חייבת אלא בחלה אחת והנהיג העם זמן לקולא כשתי הדעות והוא שהיו מחייבים בסוריא חלה אחת ופוטרין פירות האריסים מן המעשרות ואחר כך חזרו לנהוג כדברי ר"ג והלכה כר"ג בשני המאמרים : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ח

רָבֵן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שְׁלֹשׁ אַרְצוֹת לַחֲלָה. מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב, חֲלָה אַחַת. מִכְּזִיב וְעַד הַנְּהָר וְעַד אֲמֶנָה, שְׁתֵּי חֲלוֹת {ח}, אַחַת לְאוֹר וְאַחַת לַכֶּהֵן. שֶׁל אוֹר יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר, וְשֶׁל כֶּהֵן אֵין לָהּ שְׁעוֹר. מִן הַנְּהָר וְעַד אֲמֶנָה וְלִפְנֵים, שְׁתֵּי חֲלוֹת, אַחַת לְאוֹר וְאַחַת לַכֶּהֵן. שֶׁל אוֹר אֵין לָהּ שְׁעוֹר {יב}, וְשֶׁל כֶּהֵן יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר. וְטָבוֹל יוֹם אוֹכְלָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ טְבִילָה. וְאַסוּרָה לְזָבִים וְלְזָבוֹת לַנְּדָה וְלִיּוֹלָדוֹת, וְנֶאֱכַלְתָּ עִם הַזֶּר עַל הַשִּׁלְחָן, וְנִתְּנָתָ לְכֹל כֶּהֵן :

ר"ע מברטנורה **שְׁלֹשׁ אַרְצוֹת**. חלוקות בדין חלה: **מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב**. פְּלוֹמֵר כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד כְּזִיב, שֶׁהִיא רְצוּעָה הַיּוֹצֵאָה מֵעֵפוֹ לְצַד צָפוֹן, וְכִבְשׁוּיָה עוֹלֵי בָבֶל וְקִדְשָׁה קִדְשָׁה שְׁנִיָּה: **מִכְּזִיב וְעַד הַנְּהָר**. לְצַד מִזְרָח וּמִכְּזִיב וְעַד אֲמֶנָה לְצַד מֵעֵרֵב. וְאֵינָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ, לְפִי שֶׁכִּבְשׁוּיָה עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא כִבְשׁוּיָה עוֹלֵי בָבֶל, וְקִדְשָׁה רֵאשׁוֹנָה לֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא: **מִפְּרִישֵׁין שְׁתֵּי חֲלוֹת**. הָרֵאשׁוֹנָה נִשְׂרָפֶת לְפִי שֶׁהִיא טְמֵאָה בְּטֵמְאֵת אֶרֶץ הָעַמִּים, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא כִבְשׁוּיָה עוֹלֵי בָבֶל, וְהַשְּׁנִיָּה נֶאֱכַלְתָּ לְפִי שֶׁאֵין טְמֵאֵת הַחֲלָה הָרֵאשׁוֹנָה מִפְּרִסְמֵת {ט}, שֶׁהָרִי אֵינָה אֶרֶץ הָעַמִּים גְּמוּרָה. וְאִם לֹא הָיוּ

מפרישין חלה שניה הנאכלת יאמרו תרומה טהורה נשרפת, אבל כשמפרישין חלה שניה ונאכלת הרואה נותן על לבו להבין טעם הדבר, או שואל לחכמים ואומרים לו: **של אור יש לה שעור**. מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר, נראית חלתה כשל תורה **(י)**, הלכך יפריש כשעור שמפרישים מעסה טמאה, אחד מעשרים וארבעה או מארבעים ושמנה **(יא)**: **ושל כהן אין לה שעור**. לפי שהיא מדברי סופרים: **מן הנהר ומן אמנה ולפנים**. כלומר מתחלת הנהר ולפנים ממנה, וכן מתחלת אמנה ולפנים ממנו, חוצה לארץ ממש, ומפרישין שתי חלות ושתייהן מדברי סופרים: **אחת לאור**. שהיא טמאה בטמאת ארץ העמים ממש: **ואחת לכהן**. כדי שלא תשתפח תורת חלה שנתנת לכהן: **של אור אין לה שעור**. הואיל ושתייהן מדברי סופרים, מוטב להרבות באותה שנותנין לכהן שנאכלת ולא בנשרפת: **וטבול יום אוכלה**. לחלת האור של חוץ ישראל. וטבול יום דקאמר הכא הוא כהן שטבל לקריו, שאין חלת האור של חוץ ישראל אסורה אלא למי שטמאה יוצאה עליו מגופו, אבל טמא בשאר טמאות מתר בה. הלכך בחוץ לארץ היכא דאיכא כהן קטן שלא ראה קרי מימיו או כהן גדול בשנים שטבל לקריו, מפריש חלה אחת בלבד ונותנה לכהן. ואי ליכא כהן קטן או כהן גדול שטבל לקריו ואיכא כהן בעל קרי, מפריש שתי חלות, אחת לאור ואין לה שעור, ואחת לכהן ויש לה שעור, אחד מארבעים ושמנה, כדין כל עסה שנטמאה באנס, דטמאת ארץ העמים טמאת אנס היא, ואוכלה הכהן בקריו, כדי שלא תשתפח תורת חלה מישראל: **אינו צריך טבילה**. ובעל קרי מתר בחלת חוץ ישראל. ואין הלכה כרבי יוסי: **ואסורה לזבים ולזבות**. רבנן קאמרי לה, דאלו לרבי יוסי שריא לזבים ולזבות כי היכי דשריא לבעל קרי **(יג)**: **ונאכלת עם הזר על השלחן**. דלא גזרינן העלאה אטו אכילה: **ונתנת לכל כהן**. בין לכהן חבר בין לכהן עם הארץ, כד פרש רמב"ם. ואין שיטת הגמרא מוכחת כן, אלא בין לכהן שאוכל חליו בטהרה, בין לכהן שאינו אוכל חליו בטהרה, אבל לעם הארץ אין נותנין שום מתנה ממתנות כהנה דכתיב (דברי הימים ב לא) לתת מנת הפהנים והלויים למען יחזקו בתורת ה', אין נותנין מנה אלא לכהנים המחזיקים בתורת ה' **(יד)**. וכן הא דתנן לקמן אלו נתנין לכל כהן, לאו לכהן עם הארץ, אלא לכל כהן אף על פי שאינו אוכל חליו בטהרה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) שתי חלות. ולא מצינו בתרומה שיאמרו להפריש שתי תרומות, משום דבחלה יש לחוש יותר שלא תשתפח תורת חלה, משום דשיכא בכל אדם המגלגל עסתו, אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואות. תוספות: **(ט)** ובדין שלישי פרש שארץ העמים טמאה ממש. ועין לקמן משנה י': **(י)** ואף במקומות שכבשו עולי בבל אינה מן התורה, ואפלו בימי עזרא דרשינן בבאכס בביאת פלגס ולא בביאת מקצתכם (ואפלו הכי אין צריך אלא חלה אחת הואיל ואין הארץ טמאה. תוספות יום טוב): **(יא)** ודבר תמוה, דמאי שנא מדין השלישי דכתב בו אחד מארבעים ושמנה (ואפשר להגיה טהורה במקום טמאה). תוספות יום טוב ועין עוד: **(יב) אין לה שעור**. ובסימן שכ"ב כתב הרמ"א דבזמן הזה אין מפרישין רק חלה אחת ובלא

שְׁעוֹר. וְנוֹהֲגִין לְטַל כְּזֵית. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים: [יג] וְרִישָׁא וְטְבוּל יוֹם אוֹכְלָה מוֹקִי לֵה הַר"ב בְּטָבֵל לְקָרְיוּ. וְיֵשׁ לְדַקְדָּק הַדְּ אֲסוּרָא דְזָבִים כּוֹי בְּמֵאֵי מוֹקִים לֵה, אִי בְּדֵלָא טְבָלִי פְּשִׁיטָא, הַשְּׁתָּא בְּעַל קָרִי שְׁאִין טְמֵאָתוֹ חֲמוּרָה קְאָסְרִי בְּשְׁאִינוֹ טְבוּל, כָּל שְׁכֵן הֵינִי כּוֹי. וְאִי בְּדֵטְבָלִי נְמִי אָסְרִי קֶשֶׁה, מֵאִי שְׁנָא דְגַבְיָהּוּ אָסְרִי בְּדֵטְבָלִי וְלֹא כּוֹ בְּבַעַל קָרִי, וְהֵלֵא שְׁנִיָּהֶם צְרִיכִים הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ. וְשְׁמָא יֵשׁ לוֹמֵר הוֹאִיל וְטְמֵאָתָן חֲמִירִי הַחֲמִירוֹ לְאָכַל אֶף חֵלֶת חוּץ לְאֶרֶץ הָרֵאשׁוּנָה עַד שְׁיַעְרִיב שְׁמֵשׁן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְעֵין עוֹד: [יד] נְרָאָה דְלֹא קְשִׁיָּא דְאֶף הַר"מ לֹא קְאָמַר אֶלָּא בְּמִי שְׁלֹא קִבֵּל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת לְעֵנָן טְמֵאָה וְטְהָרָה, וְזֵה אֶפְלוּ בְּתַלְמִיד חֶכֶם כְּמוֹ שְׁמִפְרֵשׁ בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ב' דְּדַמְאִי, וְלָמִי שְׁלֹא קִבֵּל עָלָיו קָרִי לִיָּה עִם הָאֶרֶץ בְּהֵיא מִתְנִיתִין. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם שלש ארצות לחלה. ענינו כי לשלשה חלקים תחלק הארץ לענין חיוב חלה. א"י כולה וגבולה עד כזיב והיא הארץ שהחזיקו בה עולי בבל כמו שנתבאר בפרק ששי (מ"א) משביעית והיא הארץ שנתקדשה קדושה שניה בעליית עזרא היא חייבת בחלה אחת ותנתן לכהן:

מכזיב ועד הנהר ועד אמנה. והיא א"י שהחזיקו בה עולי מצרים ולא נתקדשה בימי עזרא אבל נשארו שם הנכרים שוכנים היא חייבת שתי חלות אחת לשריפה מפני שהיא תרומה טמאה ויש לה שיעור לפי שהיא מן התורה למאמר הש"י והיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו) ונאמר זה כשהיו אוכלין המן וכשאכלו הדגן נתחייבו בחלה ולפיכך צריך להוציא חלה כשיעור שזכרנו והוא חלק מכ"ד או חלק מארבעים ושמונה כמו שנתבאר וחלה שניה לתתה לכהן ואין לה שיעור אלא איזה שיעור שירצה המוציא לפי שהיא מדברי הסופרים והתקינו זה כדי שלא יחשוב אדם שתרומה טהורה תשרף כשרואין ששורפין זאת החלה שלא נטמאת טומאה מפורסמת:

מהנהר ועד אמנה ולפנים. ר"ל שאר הארץ כולה שהיא ארץ העמים והיא חוצה לארץ ושוכנים בה ישראל אחר גלותם מארצם ארץ הצבי יתחייב בה גם כן שתי חלות אבל שתיהם מדרבנן ולפיכך נתנו השיעור לחלת הכהן ושל אור אין לה שיעור וכן אמרו הואיל וזו וזו מדבריהם מוטב לרבות בנאכלות ולא לרבות בנשרפות: ואמרו וטבול יום אוכלה. ענינו חלת חוצה לארץ שאין לה שיעור ורבי יוסי מתיר לבעל קרי לאוכלה:

ואסורה לזבים ולזבות לנדות ולילודות. לחוזק טומאתן לפי שטומאה יוצאה עליהן מגופן ואמרם בגמ' אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא למי

שטומאה יוצאה עליו מגופו ר"ל באיש עד שיראה קרי ובאשה עד שתראה דם והוא היקש וסברא אמתית שדמה אותה בזו :

הראשונה הנשרפת שהיא מותרת לאכילה לכהן קטן אבל לכהן גדול בשנים שהוא טמא טומאת הגוף אסור לאכלה אבל תשרף ולפיכך ראוי לך לדעת כי כשיהיה כהן קטן או גדול שטבל נמצא בחוצה לארץ לא נצטרך להוציא שתי חלות אלא נוציא אחת כשיעור ונותן אותה לכהן הקטן ואוכלה כולה ואם לא יהיה לנו כהן אלא מי שטומאה יוצאה עליו מגופו והוא בטומאתו אז נוציא שתי חלות אחת אין לה שיעור ותשרף כמו שבארנו ואחת יש לה שיעור ותנתן לאיזה כהן שיזדמן לו ואוכלה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל ושיעור זו החלה חלק מארבעים ושמנה לפי שהיא טמאה רוצה לומר אותה העיסה שנילושה בארץ טמאה : ואמרם ונותן לכל כהן. ענינו בין שהיה חבר בין שהיה עם הארץ לפי שאינה כל כך באזהרה שלא תנתן לעם הארץ ונחוש שמא יאכלנו בטומאה כיון שהיא טמאה בארץ העמים ואין הלכה כרבי יוסי וממה שאתה צריך לידע מה שאמרתי בפרק רביעי מבכורות תרומת חוצה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש ענינו שהוא מותר לו ושם נאמר תרומת חוצה לארץ אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ט

וְאֵלוּ נִתְּנִין לְכֹל כֹּהֵן, הַחֲרָמִים, וְהַבְּכוֹרוֹת,
וּפְדִיּוֹן הַיָּבֵן, וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חָמֹר, וְהַזְּרוּעַ,
וְהַלְחָיִים, וְהַקֶּבֶה, וְרֵאשִׁית הַגֶּזַז, וְשֶׁמֶן שְׂרָפָה,
וְקֹדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וְהַבְּכוֹרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר
בַּבְּכוֹרִים. כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה, רַבִּי עֲקִיבָא מֵתִיר
וְחֲכָמִים אוֹסְרִים :

ר"ע מברטנורה **הַחֲרָמִים**. לפהגנים פְּדִיּוֹתֵיב (במדבר יח) כֹּל חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יְהִיָּה : וְהַבְּכוֹרוֹת. אֵי תָם הוּא הָרִי זֶה קֹדְשֵׁי מִקְדָּשׁ, וְאֵי בְעַל מוֹם הוּא כְּתִיב (דברים יב) הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֵאכְלֶנּוּ : וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חָמֹר. פּוֹדֵהוּ בְּשָׂה

וְאִין בּוֹ קִדְשָׁהּ : רֵאשִׁית הַגֵּז . דְּכָתִיב (שם יח) וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנֶךָ תִּתֶן לוֹ :
וְשֶׁמֶן שָׂרֶפֶה . שֶׁמֶן תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא : וְקִדְשֵׁי מִקְדָּשׁ . דְּלֹא אָסְרוּ לְתַת
לְכֶהֱן שְׂאִינוּ נִזְהָר מִטְּמֵאָה אֶלָּא דְּבַר שְׂיֵשׁ בּוֹ אָסוּר טְמֵאָה בְּגִבּוּלִין , כְּגוֹן
תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעְשֵׂר וְחֻלָּה , אֲבָל קִדְשֵׁי מִקְדָּשׁ וּבְכוּרִים שְׂמֵבִיאִין
אוֹתָם לְעֹזְרָה , לֹא חֲשָׁשׁוּ , דְּטַהוּרֵי מְטֵהָר נִפְשִׁיָּה : רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר
בְּבְכוּרִים . דְּחֵיֵשׁ דְּלִמָּא לֹא מְזַדְּהָר בְּהוּ , הוֹאִיל וְאִין עוֹשִׂין בְּהוּ עֲבוּדָה .
וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : רַבִּי עֲקִיבָא מַתִּיר . רַבִּי עֲקִיבָא לְטַעֲמִיָּה , דְּאָמַר
בְּפֶרֶק שְׁנֵי דְּמַעְשֵׂר שְׁנֵי דְּכַרְשִׁינִין כָּל מַעְשִׂיהוֹן בְּטְמֵאָה , דְּלֹא חֲשִׁיבֵי אֶכָּל :
וְחֻכְמִים אוֹסְרִים . דְּחֲשִׁיבֵי לְהוּ אֶכָּל הוֹאִיל וְהוּן נֶאֱכָלִין בְּשָׁנוֹת רְעִבוֹן .
וְהִלְכָה כְּחֻכְמִים : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אמרו בגמרא הבכורים והבכורות לאנשי משמר והשאר לכל כהן
רצו באמרם לכל כהן שלא פרט בהם כהן תלמיד חכם מעם הארץ אלא על
דרך הטוב והיפה לאומרו הש"י ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן
(במדבר יח) ואמרו בספרי מה אהרן חבר אף כל חבירים מכאן אמרו אין נותנין
מתנות כהונה אלא לחבר וזה הדין הוא חיוב במקצת המתנות כמו שיתבאר
בזה הפרק ובשאר המתנות יהיה הכל חוזר לרצון הנותן אבל שיהיה אסור
לתתם לעם הארץ לא :

והחרמים הוא מאמר הש"י לאהרן כל חרם בישראל לך יהיה (שם) רומז
לאמרו יתעלה אך כל חרם אשר יחרים איש לה' וגו' (ויקרא כז) וכמו כן שדה
אחוזת לא יחד בו כהן ואמר יתעלה ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה'
וגו' (שם) :

הבכורות. רוצה בו בכור בהמה טהורה :

ופדיון הבן הוא חמשה סלעים שפודין בהם בכור האדם :

ופדיון פטר חמור הוא אמרו יתעלה ופטר חמור תפדה בשה (שמות יג) והשם
ית' רמז באמרו (במדבר יח) ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה וכבר כלל
הכתוב אלו השלשה מינין מן הבכורות בפסוק אחד ואמר (שם) כל פטר רחם
לכל (בשר) אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה וגו' :

ותזרוע והלחיים והקיבה. הם הנקראות מתנות בכל המשנה והוא אמרו
יתעלה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה (דברים יח) :

וראשית הגז. הוא אמרו (שם) וראשית גז צאנך תתן לו ועוד יתבאר דיני המתנות וראשית הגז במסכת חולין וכמו כן נבאר דיני שדה חרמים ושדה אחוזה במסכת בכורות. וכבר בארנו פעמים בזה הסדר ששמן שרפה קורין לשמן תרומה שנטמא. והטעם שלא נקדים באלו המתנות כהן חבר על זולתו לפי שאין בהם קדושה ולא נחוש שמא יטמאו אותם עם הארץ. ואמר וקדשי המקדש ענינו שהן ניתנין לכל כהן מאנשי המשמר לפי שאנחנו לא נקדים אנשי המשמר קצתם על קצתם. וקדשי מקדש הם עשרה חטאת בהמה וחטאת העוף והאשם ודאי והאשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג שמן של מצורע ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ושירי העומר. ומפני זה נקראין קדשי מקדש לפי שאסור לכהנים לאכול דבר מאלו העשרה אלא בעזרה ודע כי מתנות כהונה הם כולן עשרים וארבע עשרה במקדש והם אותם שאמרתי לך וארבעה שאין הכהנים זוכים בהם אלא בירושלים בלבד והם הבכורות והבכורים ומורס מתודה ואיל נזיר ועורות הקדשים. הבכורות והביכורים כבר בארנו שהם ביארו בגמ' שהם ניתנין לאנשי משמר ומורס מתודה ואיל נזיר וכמו כן עורות קדשים אינן ניתנות לכל כהן אבל לוקח אותם הכהן המקריב אותו הזבח וכן בא הכתוב בעורת קדשים (ויקרא ז) והכהן המקריב את עולת איש עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ואמר במורס מתודה לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה (שם) ואמר במורס מאיל נזיר והניף אותם הכהן תנופה לפני ה' קודש הוא לכהן (במדבר ו) ולמדנו שהכהן המניף הוא האוכל אותה. ויש מהם עשר מתנות זוכים בהם הכהנים בכל ארץ ישראל והם אותם שאמרו בהם עשר בגבולין והם תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר. ומצינו בזו הלכה מאלו העשר מתנות שש מתנות ואמרו שהן ניתנין לכל כהן נשארו ארבעה והם תרומה ותרומת מעשר וחלה וגזל הגר. ותרומה ותרומת מעשר וחלה אינן ניתנין לעם הארץ בשום פנים מפני שהוא חשוד על הטומאה ושמא יטמאו ויאכלם וכן גזל הגר אינו ניתן אלא לכהן המקריב איל האשם והוא אמרו ית' ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו (שם ה) הורנו בזה הפסוק שלאותו כהן המקריב בעבורו איל האשם נותנין לו הדבר הגזול ופירשו זה הפסוק במי שגזל גר באמרו השיי ואם אין לאיש גואל וזה אי אפשר אלא בגר כי

לישראל לא יחסר לו יורש לעולם לאמרו ונתתם את נחלתו לשארו וגוי' (שם כז) ואמרו רז"ל נחלה ממשמשת ועולה עד ראובן כמו שנבאר בב"ב :

ר' יהודה אוסר בבכורים. שינתנו לאיזה כהן שיזדמן וכבר זכרנו שהם ראויין לאנשי משמר ועוד יתבאר דיניהם במסכת בכורים :

וכרשיני תרומה מתיר ר"ע לתתם לכל כהן לפי שהם מאכל בהמה ואם נטמאו לא נקפיד להם וחכמים אוסרין לפי שהיו נאכלים בימי הרעב ונחוש שמא יאכלם בטומאה ולפיכך אינן ניתנין אלא לחבר כדין כל תרומה וזה הוא ענין אמרם אימתי גזרו על הכרשינין בימי רעבון *והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ד - משנה י

נְתַאי אִישׁ תְּקוּעַ הֵבִיא חֲלוֹת מִבֵּיתָר, וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ. אַנְשֵׁי אֶלְכָסְנִדְרִיא הֵבִיאוּ חֲלוֹתֵיהֶן מֵאֶלְכָסְנִדְרִיא, וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם. אַנְשֵׁי הַר צְבוּעִים הֵבִיאוּ בְכוּרֵיהֶם קֹדֶם עֶצְרַת, וְלֹא קִבְּלוּ {טז} מֵהֶם, מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבַת־וֹרָה (שמות כג), וְחַג הַקֹּצִיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂי־דָאֵשׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה :

ר"ע מברטנורה מביתר. שם מקום בחוץ לארץ: **ולא קבלו ממנו.** דלאכלן אי אפשר שהרי נטמאו בארץ העמים. ולשרפן אי אפשר לפי שאין טמאה זו ידועה {טו}, שפא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת, להחזירן למקומן אי אפשר שלא יאמרו תרומה יוצאה מארץ ישראל לחוץ לארץ, אלא מניחן עד ערב פסח ושרפן: **וחג הקציר בכורי מעשיד.** דשתי הלחם אקרו בכורים, ומתירין את הקדש במקדש: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} ולעיל במשנה חי בדין השלישי מפרש דטמאת ארץ העמים היא טמאה ידועה, דדוקא אותו חלק שלא כבשו עולי בבל מקרי טמאה שאינה ידועה, וצריך לומר דאף על גב דכשהיה בארץ העמים הו"א טמאה ידועה ונשרפת, מכל מקום כשהובאה לארץ ישראל מקרי אינה ידועה, דלאו כלי עלמא ידעי מאיזה מקום הובאת, אם מארץ העמים אם מהארץ שלא כבשו עולי בבל. תוספות יום טוב: **{טז}** ולא קבלו. ובירושלמי פריך אמאי לא קבלו, והתנו במנחות שאם הביא קדם לשתי הלחם כשר. ומשגי שגיאה היא שהדבר מסיים שלא יקבע הדבר חובה, מפני שאנשים גדולים היו ויסמכו עליהם. אי נמי משום דמנכרא מלתא טובא. עד כאן הר"ש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם העיקר אצלנו אין מביאין תרומה מחוץ לארץ לארץ ואמרו בגמרא באלו התרומות הבאות לארץ ישראל לאכלם אי אפשר שלא יהיו אומרים ראינו תרומה טמאה נאכלת לפי שהיא מחוצה לארץ. לשרפה אי אתה יכול שלא יהיו אומרים ראינו תרומה טהורה נשרפת לפי שלא נטמאה בטמאה מפורסמת אלא בעפר חוצה לארץ ואין כל אדם יודע בזאת הטמאה. להחזירה למקומה אי אפשר שלא יהיו אומרים ראינו תרומה יוצאה מהארץ לחוצה לארץ כיצד הוא עושה מניחה עד ערב הפסח ושורפה וזהו ענין המעשה שנעשה בתרומות אלכסנדריא ואמר לא קבלו מהם: (רמב"ם)

פרק ד - משנה יא

בן אנטינוס העלה בכורות מבבל, ולא קבלו **{יז}** ממנו. יוסף הלהן הביא בכורי יין ושמן, ולא קבלו ממנו. אף הוא העלה את בניו ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלים, והחזירוהו, שלא יקבע הדבר חובה. אריסטון הביא בכוריו מאפמיה, וקבלו ממנו, מפני שאמרו, הקונה בסוריה, כקונה בפרור שבירושלים **{יח}**:

ר"ע מברטנורה **העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו.** דכתיב (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך, ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכורות, מחוץ לארץ שאי אתה מביא מעשר דגן אין אתה מביא בכורות: **הביא בכורים יין ושמן ולא קבלו ממנו.** לפי שלא בצרום מתחלה לך, דאלו בצרום מתחלה לך שרי, דהכי תנן פ"ק בתרא דתרומות, אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים וענבים בלבד: **פסח קטן.** פסח שני. ובניו קטנים היו, ובפסח ראשון בלבד הן חייבים, שהכל חייבים בראיה כדכתיב (שמות כג) יראה כל זכורך, אבל לא בפסח שני: **מאפמיא.** גרסינן, והוא שם מקום בסוריא: **פקונה בפרורי ירושלים.** מגרשי ירושלים וכפרים שסביבותיה. תרגום מגרשיה פרוהא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ז}** **ולא קבלו.** בירושלמי פריד ולא תנן בסוף פ"ק ג' דתמורה ואם באו תמימים יקרבו ומשני שניא הוא שהדבר מסים, שלא יקבע הדבר חובה כנזכר לעיל. ועין בגמרא דתמורה סוף פ"ק ג': **{ח}** **שבירושלים.** ומכל מקום תרומה אין מביאין מסוריא, דבתרומה חוששין שמה יהיו הכהנים מרדפים אחריה ויצאו לחוצה לארץ, אבל הכפרים הפעלים מחייבים להביאם לירושלים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו בספרי יכול יהא אדם מעלה בכורות מחוצה לארץ לארץ ת"ל (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכורות מחוצה לארץ שאין אתה מביא מעשר דגן אין אתה מביא בכורות: ואמרם הביא בכורי יין ושמן ולא קבלו ממנו. היא הסברא האמתית ועוד יתבאר לך זה בבכורים שאין מביאין בכורים משקין והמאמר שכתבנו לך בתרומות (פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים משקין אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד הוא דעת ר' יהודה לבדו שהוא למד בכורים מתרומה כאשר ביארו בגמרא וכבר זכרנו זה בתרומה:

אף הוא העלה את בניו. אלו הבנים קטנים היו בלי ספק ולא היו חייבין לעלות אלא בפסח ראשון שהכל חייבין בראיה לאמרו יתעלה (שמות כג) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך:

אפמיא. שם מקום בארץ סוריא ופרווד של ירושלים מגרשי ירושלים וכפריה תרגום מגרשה פרוודה וכבר בארנו בתחלת דמאי כי מי שקנה קרקע בסוריא נתחייב במעשרות באותו הקרקע וזהו עיקר אותו המאמר: (רמב"ם)

